

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ANGLISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ŠŤASTNÝ JIM A SOCIÁLNÍ SITUACE 50. LET V ANGLII

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ladislav Nagy, Ph.D.

Autor práce: Šárka Neprašová

Studijní obor: Bohemistika – Anglický jazyk a literatura

2021

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 10. 5. 2021

.....

Šárka Neprašová

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Ladislavu Nagyovi, Ph.D za odborné rady, věcné připomínky a vstřícnost v průběhu zpracování této práce.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je analýza románu Šťastný Jim od Kingsleyho Amise, a to především z hlediska vyobrazené sociální situace, jejíž významnou inspirací byly reálné poměry 50. let ve Velké Británii. Práce tedy mimo jiné naznačuje základní pilíře fungování státu, jež byly v poválečném období prosazovány, neboť jsou nezbytné pro porozumění rozebíraného textu. Za účelem správného pochopení poměrů dané doby a jejich vlivu na společnost jsou v práci zahrnuti i další autoři řadící se do skupiny rozhněvaných mladých mužů, jejíž charakteristika se vyznačuje právě reakcí na danou dobu.

Klíčová slova

Šťastný Jim, Kingsley Amis, rozhněvaní mladí muži, román, sociální situace, společenské třídy, sociální stát

Abstract

The aim of this bachelor's thesis is to analyse the novel *Lucky Jim* by Kingsley Amis, particularly in terms of the social situation that was inspired by real conditions of the fifties in Great Britain. Thus, the thesis indicates the basic pillars of the state policy that was emphasised in the post-war period as it is essential for understanding the discussed text. To understand this situation and its influence on society it was important to contain also other authors belonging to the group of Angry Young Men as their works include important reactions to that period.

Key words

Lucky Jim, Kingsley Amis, Angry Young Men, novel, social situation, social classes, welfare state

Obsah

Obsah	6
ÚVOD	7
1 POVÁLEČNÁ BRITÁNIE	9
1.1 Ekonomický a politický stav Británie.....	9
1.2 Politika sociálního státu	10
1.3 Vzdělávání	12
2 ROZHNĚVANÍ MLADÍ MUŽI.....	14
2.1 SPISOVATELÉ.....	16
2.1.1 John Osborne	17
2.1.2 John Wain.....	18
2.1.3 John Braine	20
3 KINGSLEY AMIS	22
3.1 Dílo	24
4 ŠŤASTNÝ JIM.....	27
4.1 Analýza Šťastného Jima	29
ZÁVĚR	39
SEZNAM LITERATURY	41

ÚVOD

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala dílo Šťastný Jim od Kingsleyho Amise, patřící mezi nejvýznamnější knihy 50. let minulého století, které se dotýká témat nejen literárních, ale i společenských, proto jsou kromě samotného díla v práci zahrnuty i historické a sociální poměry Velké Británie panující ve 2. polovině 50. let 20. století. Mnoho lidí v dnešní době už ovšem nezná kontext související s tehdejšími poměry, jež je základem pro pochopení tohoto díla, což může být zároveň důvod, proč tato kniha i přes počáteční slávu v dnešní době ztrácí na svém významu.

V první části se pokusím vylíčit alespoň základní znaky politické a ekonomické situace ve Velké Británii v poválečném období. Chci také nastínit nejvýznamnější změny vzniklé v důsledku konce 2. světové války, které se týkaly celkového fungování státu. V rámci tohoto stručného obeznámení s postavením Anglie a jejího přizpůsobení se nelehké době po válce se zaměřím především na změny ve vzdělávání, jelikož mi tyto informace budou později základním kamenem pro pochopení samotného díla.

V další části stručně přiblížím britskou literaturu 50. let, v jejímž rámci se zformovala určitá skupina autorů včetně Amise, které se začalo říkat Angry Young Men čili rozhněvaní mladí muži. Skupina vznikla v důsledku změn politiky státu v poválečné době, jež se původně měla snažit o zlepšení celkových životních podmínek obyvatel, postupem času bylo ovšem mnohým jasné, že velké množství těchto slibů nebude splněno. Tyto nedodržené sliby následně vyvolaly vztek hromadící se u mnoha mladých spisovatelů, kteří se v různých měřítkách začali bouřit proti systému. Podstatná je především proto, že její zástupci zastávali společné názory na tehdejší dobu, a to také reflektovali ve svých dílech, z nichž ti nejznámější jsou zahrnuti v této kapitole.

Následující část práce pojednává o samotném autorovi, Kingsleym Amisovi, kterého se pokusím charakterizovat nejen jako člověka, ale také jako spisovatele mnoha dalších knih, z nichž některé zmíním v rámci této kapitoly. Kromě toho se na základě poznatků o Amisově životě pokusím najít spojitost mezi autorovým životem a životem hlavního hrdiny díla, Jima Dixona. Následovat bude již stěžejní část práce, tedy samotná analýza díla, která bude jednak spočívat ve stručném nastínění děje, důraz se ale bude klást především na společenské pozadí díla, částečně převzaté z dobových poměrů, jejímž hlavním tématem je propast mezi jednotlivými třídními vrstvami jak v prostředí univerzitním, tak i v prostředí neakademickém, se kterou se hlavní hrdina musí potýkat a kterou se zároveň snaží překonávat.

Cílem mé práce je tedy popsat historické a sociální pozadí tehdejší Anglie v 50. letech 20. století za účelem určení rozdílů v rámci sociálního rozvrstvení společnosti a následného vyhodnocení, jak je tato situace reflektována v Amisově díle, konkrétně tedy na hlavní postavě, Jimu Dixonovi, a jak je tento hrdina tímto sociálním postavením ovlivněn v životě.

1 POVÁLEČNÁ BRITÁNIE

Aby bylo možné správně analyzovat jednotlivé události a důvody jejich vzniku v Amisově románu Šťastný Jim, je nutné nejdříve popsat situaci, která převládala ve Velké Británii po 2. světové válce. Okrajově bude zhodnocen jak politický, tak i ekonomický stav země, ale podstatný bude především vznik tzv. sociálního státu (v originále welfare state), díky kterému vznikl nový systém zdravotnictví, a také vzdělávací zákon, jež se mimo jiné snažil o podporu nižší vrstvy společnosti.

1.1 Ekonomický a politický stav Británie

Velká Británie patří mezi vítězné státy 2. světové války, přesto se to ale jen těžko dalo považovat za výhru. Následky byly tragické, poničena bylo velké množství britských domů a málokterá rodina ji přežila bez úhony.

Pro Británii bylo náročné dostávat se z problémů, neboť byla velmi silně zasažena právě ukončenou válkou, ve které museli Britové na rozdíl od Němců využívat své vlastní zdroje, aby zvítězili. To gradovalo až do takové míry, že se výdaje Británie během války mnohonásobně zvýšily, zatímco export se snížil o 40 % oproti situaci před válkou (Wegs a Ladrech 1996, s. 3). Samotná válka je stála mnoho financí, ke konci museli využít až polovinu svého HNP na právě probíhající válečný konflikt (Judt 2018, s. 14). Británie navíc musela za války rozprodat investice, které ale v poválečném rozpočtu chyběly, protože najednou neměla čím vybalancovat vzniklou nerovnováhu v obchodu. Tím se dostali do podřízené pozice vůči Spojeným státům americkým, od kterých si byli nuceni půjčit.

Dle Wassona (2010, s. 322) vrátila Velké Británii 670 milionů, přičemž celkový dluh Spojeným státům činil 27 miliard, což značí, že uváděný ekonomický dopad na Velkou Británii nebyl tak markantní, jak by se na první pohled mohlo zdát.

Z důvodu stupňujícího se růstu moci Spojených států si musela Británie znovu upevnit své místo ve světě, aby neztratila svou pozici světové velmoci. V této poválečné době se zde navíc naskýtal obavy z dalších dvou velmocí vlastních jaderné zbraně, jež by mohly v budoucnu znamenat rozhodující převahu, proto byl roku 1952 zahájen jaderný program. Kromě toho si své postavení upevnila i dalším technickým pokrokem, mezikontinentálními balistickými střelami, díky nimž se alespoň na určitou dobu dokázala vyrovnat Spojeným státům (Wasson 2010, s. 328-329).

Pro Británii bylo obtížné přiznat si ekonomickou závislost na Spojených státech, protože se nechtěla vzdát vedoucího postavení ve světě. Na druhou stranu to ale byly

právě Spojené státy, díky kterým se Británie dokázala postavit zpět na vlastní nohy v poměrně krátké době. V důsledku toho se 50. léta stala poměrně prosperující dobou, kdy se zvýšila zaměstnanost i mzdy a lidé si mohli dovolit utrácet za věci, které byly do té doby považovány za luxus (McDowall 2006, s. 170).

To se ovšem změnilo v Egyptě, kde došlo k tzv. suezské krizi, při níž se Egypt roku 1956 rozhodl odpoutat od Británie. Ta se tudíž i přes nesouhlas ostatních zemí rozhodla na Egypt zaútočit. Armádu ovšem zastavil americký prezident, který měl mimo jiné strach ze zapojení Ruska do konfliktu, což mělo za následek negativní dopad na britské impérium ve formě ztráty řady svých dalších kolonií a tím došlo k poškozené roli Británie coby velmoci. Howard konstatuje, že „po suezské krizi se Britové nějakou dobu utápěli v ironickém sebemrškačství“, zde se ale naskýtá otázka, do jaké míry je toto tvrzení pravdivé, jelikož podle Wassona (2010, s. 329-330) vztah Británie a Ameriky nijak vážně neutrpěl a 55 % obyvatel i v roce 1965 považovalo Británii za součást hlavního dění ve světě.

Z politického hlediska bylo potřeba obnovit fungování v zemi, proto byly roku 1945 vyhlášeny volby. Prvním kandidátem byla Konzervativní strana, která převládala před válkou a mezi jejíž členy patřil Winston Churchill, kterého lidé respektovali a obdivovali kvůli činům, jež dokázal během války jako válečný premiér. Na druhou stranu si ji ale lidé spojovali se špatným předválečným vývojem a strachem o budoucnost Británie, proto s přehledem vyhrál druhý kandidát, Labouristická strana, a to s převahou 180 poslanců (Wasson 2010, s. 323). Ta se zasloužila o zavedení mnoha reforem, díky čemuž vznikl pojem sociální stát. Jejich vedení ovšem nemělo příliš dlouhého trvání a při volbách roku 1951 opět zvítězila Konzervativní strana s Churchillem v čele. I přes jejich vítězství se ovšem nedá říci, že by změna vlády způsobila převratné změny v systému – spíše naopak, po vzoru labouristů pokračovali v politice sociálního státu. Jejich program se značně shodoval, proto se jejich politika začala nazývat butskellismus, což bylo spojení dvou politiků, labouristy Hughga Gaitskella a zástupce konzervativní strany R. A. Butlera (Wasson 2010, s. 327).

1.2 Politika sociálního státu

Lidé byli po válce psychicky vyčerpaní, proto bylo potřeba, aby stát zakročil. Jako vedoucí strana museli labouristé rozhodnout, jakým způsobem bude pokračovat vývoj Británie. Důležitým východiskem k udržení chodu státu po válce byla zpráva Williama

Beveridge, která mimo jiné obsahovala „politický návod k rozběhnutí zásadních sociálních reforem, jakmile válka skončí“. Beveridge určil celkem 4 základní kameny pro zajištění sociálního zabezpečení státu:

1. Všeobecné zdravotní pojištění hrazené státem
2. Jistota důchodu
3. Rodinné přídavky
4. Úplná zaměstnanost (Judt 2018, s. 75).

Na tomto základě byl roku 1946 zaveden všeobecný zdravotní systém neboli National Health Service (NHS), který se stal jádrem sociálního zabezpečení v Británii. Systém zaručoval nárok zdravotní péči zdarma, muselo tedy mimo jiné dojít ke znárodnění nemocnic. Zanedlouho poté vznikl zákon o národní pomoci, který zajišťoval finanční zabezpečení pro důchodce, nezaměstnané a v případě nemoci (McDowall 2006, s. 169).

Tyto změny byly zásadní, protože do té doby neexistoval žádné komplexní program sociálního zabezpečení. Různé zákony pokrývaly vždy jen určitý problém, popřípadě se snažily nahradit nedostatky starších reforem. V Británii poměrně brzy vzniklo povinné pojištění v případě nezaměstnanosti (1911), počátek systému zdravotního a důchodového pojištění vznikl také již na počátku 20. století, zahrnoval ovšem pouze pracující muže, čímž byly znevýhodněny ženy především v domácnosti a děti. Jak Keynes správně předpokládal, lidé po válce začali očekávat větší pomoc od státu, především začali vykazovat „touhu po sociálních a osobních jistotách“ (Judt 2018, s. 73). Obyvatelstvo se tudíž začalo více zajímat o podmínky života, což dosvědčuje i poválečný průzkum, který naznačuje, že nejdůležitějšími aspekty žití se stalo bydlení, zaměstnanost a sociální zabezpečení (Wegs a Ladrech 1996, s. 46).

Na základě těchto požadavků se stát snažil přispět ke zlepšení podmínek státu, čímž vznikl tzv. sociální stát (welfare state). Lowe (1993, s. 14) tento systém popsal slovy: „(...) a welfare state is a society in which government is expected to provide, and does provide, for all its citizens not only social security but also a range of other services at a standard well above the barest minimum“. Jinými slovy měl za cíl zajistit sociální jistoty, jež byly především vzhledem k složité poválečné situaci společností vyžadovány.

50. léta se tudíž vyznačovala rozporuplnými pocity vyznačujícími se pesimismem vyplývajícím z právě ukončené války, jež zapříčinila mnoho problémů pro celou Británii, na druhé straně se ovšem zároveň objevoval optimismus a naděje v lepší budoucnost, jež byly povzbuzovány snahou státu změnit podstatné základy sociálního zabezpečení.

1.3 Vzdělávání

Kromě zdravotního systému došlo k dramatickým změnám i v oblasti vzdělávání. Byl předložen nový vzdělávací zákon, jehož zavedení na rozdíl od změny zdravotního systému proběhlo ještě během války, přesněji roku 1944. Zákon měl značný úspěch, dokonce se na něj, jak uvádí Lowe (1993, s. 193), vynakládalo více výdajů než na všeobecný zdravotní systém, v originále National Health Service (NHS). Jeho popularita byla způsobena i díky tomu, že děti na rozdíl od dřívějších zvyků již nemusely pracovat, a proto si mohli dovolit pokračovat ve studiích. Hlavním cílem bylo zavedení nejen financování školství, ale také vytvoření celistvého vzdělávání mladistvých složeného primárně ze základního a středoškolského studia, které si mohli studenti rozšířit v rámci vysokoškolského studia, čímž se konečně vzdělávací systém začal považovat za celistvý proces, tudíž se zaměřoval nejen na jeho části, ale na jeho celek. Byla také prosazována rovnost příležitostí za účelem vyrovnání šancí studentů z různých vrstev společnosti (Lowe 1993, s. 193).

S tímto přístupem ovšem nesouhlasil Eliot, který zastával názor, že „v našem zbrklém úsilí umožnit vzdělání každému, snižujeme svou úroveň...“ (Hilský 1991, s. 9-10).

Hlavní prioritou bylo dosáhnout rovnost příležitostí pro všechny studenty, proto byl změněn věk, ve kterém mohou studenti opustit školu, na 15 let (Lowe 1993, s. 204). Později byly zrušeny poplatky ve středoškolském studiu a studenti univerzit z nižších vrstev společnosti mohli získat stipendium. Jedním z autorů, kteří tohoto příspěvku využili, je i Kingsley Amis (Žampachová 2006, s. 7). To se stalo terčem nenávisných komentářů, mezi které se řadí i Waugh, jež mluví o „odpuzejících mladých lidech, které společnost ... vyrábí jak na běžícím pásu, nadělá z nich kritiky, básníky a romanopisce a zaplavuje nás tak novou vlnou šosáctví“ (Hilský 1991, s. 10).

Zákon měl tedy za cíl mimo jiné podpořit nižší společenské vrstvy nabídkou stipendií, na jednu stranu se tudíž mluvilo o „*status revolution*“, kdy bylo vyšší vzdělání umožněno i dělnické třídě, která v důsledku toho mohla postoupit v sociálním žebříčku o něco výš. Tato možnost tedy představovala pro tyto studenty naději získání lukrativnějšího zaměstnání, a tudíž i v lepší budoucnost. Na druhou stranu se ovšem naskýtal problém s nedostatečným množstvím odpovídajících pozic, o které by se tito absolventi mohli ucházet, čímž pak jejich vzdělání ztrácelo na významu (Javorčíková 2008).

Stát sice reformoval zákon týkající se školství, byl to ovšem jediný zákon, který stihl být odsouhlasen před koncem války. Vzdělávání tedy prošlo určitou reformou, přitom ale nebyly změněny i další aspekty politiky státu, čímž došlo k paradoxu, že školství prosazovalo „rovnost přístupu“, na druhou stranu se ovšem snažilo zachovat „rozmanitost“ společnosti, čímž byla ponechána třídní hierarchie a vznikl tak problém ve správném fungování daných změn, neboť v platnosti zůstal soukromý sektor, dalším důvodem byl také ponechaný dvojvrstevný systém v sektoru veřejném. „V Anglii tak vznikly tři rozličné úrovně středního školství, (...) jedna téměř výhradně pro vyšší vrstvu, druhá převážně pro střední vrstvy a třetí hlavně pro děti z dělnických rodin“ (Johnson 2002, s. 310). Tímto způsobem se poté takto rozdělovalo i vzdělání vysokoškolské.

V padesátých letech ovšem bylo zřejmé, že takto vzniklý paradox bude mít negativní následky, které se mimo jiné projevily nesouhlasem mladé společnosti, která právě dospívala, využila stipendií s nadějí lepšího uplatnění, ale nakonec se dočkala jen nerovného zacházení, neboť stát nebyl schopen zrušit sociální rozvrstvení společnosti, které jim znemožňovalo najít rovnoměrné uplatnění.

2 ROZHŇEVANÍ MLADÍ MUŽI

Za účelem správného pochopení díla je kromě obecné situace ve Velké Británii v poválečném období také nutné znát literární kontext, jež převládal v tehdejší britské literatuře a jehož součástí bylo stěžejní dílo této práce. Tato kapitola bude tudíž zaměřena primárně na skupinu rozhněvaných mladých mužů, ke kterým má z hlediska různých uskupení román *Šťastný Jim* svou charakteristikou a tématem nejbliže. Za účelem lepšího porozumění pozadí vzniku analyzovaného díla budou také zmíněni někteří další autoři patřící do této skupiny, kteří se svou tvorbou blížili tvorbě Amisově.

V Británii se po válce nijak nezměnila literární identita, která by figurovala ve středu pozornosti tehdejších čtenářů, jelikož ve své tvorbě pokračovali stále stejní autoři, kteří byli na scéně úspěšní v meziválečném období. Všichni ovšem pocházeli z vyšších vrstev společnosti, což se výrazně projevovalo i v jejich dílech. Mezi ně patřili mimo jiné například Aldous Huxley, Graham Greene, Evelyn Waugh, C. P. Snow, nebo Anthony Powell (Salwak 2005, s. 21). Vzhledem ke změně společenských poměrů po válce ovšem tehdejší doba potřebovala čerstvý nádech i v literatuře, proto není divu, že stále se opakující témata těchto autorů z vyšší společnosti již nestačila.

Tvorba po válce stagnovala až do takové míry, že mnozí i o samotné existenci literatury 50. let pochybovali. 50. léta se tedy pro mnohé stala dobou „usedlou, zatuchlou, sterilní a nehybnou“ (Judt 2018, s. 388). Roku 1954 byly dokonce v novinách *The Observer* zveřejněny články podporující teorii mizící literatury, které se nazývaly „*Is the Novel Dead?*“ Podobné výroky se objevily i v časopise *New Statesment*, kde Worsley upozorňoval na absenci jakékoli nové poválečné literární tvorby (Jacobs 1995, s. 165).

Tento předpoklad byl ovšem vyvrácen ještě ten stejný rok, kdy došlo ke vzniku tří poměrně významných děl, která dopomohla k navrácení literatury do povědomí obyvatel. Mezi tato díla patří *Šťastný Jim* od Kingsleyho Amise, *Pod sítí* od Iris Murdochové a *Pán much* od Williama Goldinga (Bradbury 1994, s. 317-318). K těmto třem autorům Hilský (1991, s. 7) ještě přidává navíc jednoho spisovatele, Johna Brainea.

Tato díla jsou ovšem pouze příkladem, neboť po nich následovalo vydávání mnoha dalších knih. Rok 1954 byl totiž rok, kdy začala „revoluce v poezii a kritice, vedená ... Amisem, Philipem Larkinem a Johnem Wainem“. Tato trojice totiž vytyčila myšlenky, které se staly základem pro skupinu básníků známou jako „hnutí“ (*The Movement*), která se vyznačovala ironií a rozporem k romantismu (Langrová 2011, s. 6-7). Barnard (1997, s. 216) zdůrazňuje především jméno básníka Philipa Larkina,

k samotné charakteristice hnutí pak dodává, že jejich tvorba byla extrémní pouze povrchně a že se stále řadili mezi akademické členy společnosti. Buzwell (2017) k této charakteristice dodává, že i přes jejich oxfordské vzdělání dokázali zachytit tehdejší atmosféru, která odmítala literární experimentování i „metaphorical fireworks of poets such as Dylan Thomas“.

Kromě toho se o 2 roky později dostává do povědomí britské drama, a to přesněji po premiéře hry Johna Osborna *Ohlédni se v hněvu* (*Look back in Anger*), čímž zároveň započiná velký rozvoj dramatu v Británii nazývaný jako „nová vlna“ (Hilský 1991, s. 7).

Přesto, že o dva roky dříve publikované Amisovo dílo *Šťastný Jim* mělo úspěch, musel na scénu přijít právě Osbornův hrdina a musel vytvořit s Amisovým „dost nepravděpodobný“ pár (Pechar 1999, s. 405), čímž se začalo mluvit o společném termínu pro oba, tzv. „rozhněvaní mladí muži“ (*Angry Young Men*), jež vznikl o dva roky později než skupina hnutí. Krátce po sobě vzniklá uskupení rozhněvaných mladých mužů a hnutí ovšem nelze považovat za synonymní, co je ale spojuje, je Kingsley Amis, neboť se ve svém díle zabývá jak poezií, tak prózou, přičemž se dotýká jak tématu odporu vůči společenským elitám vznikajícím vinou zachování společenského rozvrstvení, tak i nesouhlasu týkajícího se nerovnoměrného zacházení na základě společenského původu (Buzwell 2017).

Název rozhněvaní mladí muži vznikl během zkoušky Osbornovy hry, které se zúčastnil jeden z divadelních redaktorů, jež byl hrou natolik pobouřen, že v novinách Osborna pojmenoval „angry young man“ (Langrová 2011, s. 7). Oficiálně byl ovšem název použit jiným redaktorem v úvodníku Times dne 26. 5. 1956, kde tímto označením nazval Amisova Jima Dixona a Osbornova Jimmyho Portera (Hilský 1991, s. 13). Tento pojem tedy neoznačuje pouze dané autory, ale i hlavní postavy jejich románů, což dokazují i slova Pechara (1999, s. 403), který tvrdí, že „ztělesněním tohoto generačního typu se ... stala postava Jimmyho Portera ve hře *Ohlédni se v hněvu* (*Look Back in Anger*)“.

Kromě toho zde byla také snaha, jak uvádí Bradbury (1994, s. 318), pojmenovat tuto skupinu autorů širším termínem „*Fifties novel*“. Více se ale uchytil název rozhněvaní mladí muži, a to i přesto, že je toto pojmenování poněkud nepřesné, jelikož ne všichni autoři řazeni do této skupiny byli rozhněvaní, mnozí z nich nebyli mladí, a někteří byli dokonce ve skutečnosti ženy. To dosvědčuje i prohlášení Wilsona (1984, s. 8), jednoho z představitelů skupiny, který tvrdí: „the term was wholly inappropriate, I wasn't angry about anything, and had no particular views on the political or social situation“.

Není jednoduché určit konkrétní atributy, které by tuto skupinu spojovaly, liší se totiž jak jejich politické zaměření, tak i jejich forma psaní, která se může různit od humorné až po tragickou. Lze ovšem konstatovat, že hlavním důvodem pro samotný vznik tohoto uskupení byly právě poměry 50. let, které zapříčinily výraznou nespokojenost především mladé části společnosti patřící k nižší třídě, jež se týkala nesouhlasu se zachováním třídních privilegií, neboť jim i přes nově uzákoněnou možnost dosáhnout vyššího vzdělání často nebyly nabízeny stejnoměrně lukrativní pozice (Jeníčková 2020). Dle Brookové (2003, s. 19) jsou považováni za mluvčí mladé generace a hlavním přínosem jejich děl je právě způsob, jakým se nebojí odsoudit sociální stát za jeho neschopnost plnit své sliby.

Dalším důležitým faktorem, který rozhněvané mladé muže sjednotil, jsou média, která dopomohla k představení děl veřejnosti. Byla to totiž první skupina, která těžila z nově rozvíjející se televizní sítě, což se nejvíce týkalo Osbornovy hry *Ohlédni se v hněvu*, jež byla odvysílána na BBC a dosáhla 5 milionů diváků (Lacey 2002).

V jejich knihách většinou figurují mladí jedinci pocházející z nižších tříd, kteří se potýkají s finančními problémy, a to i přesto, že mají univerzitní vzdělání, protože kvůli svému původu stále nejsou akceptováni jako součást vysoké společnosti. Za jádro problému navíc často považují vládu nebo tzv. establishment, což je výraz pro vládnoucí třídu dané společnosti (Javorčíková 2008).

Ve většině případů tedy bojují s danými pravidly ve společnosti, nikoli se společností jako takovou. Tyto předem dané předsudky považují za „inhibiting, stuffy, insensitive, and unjust“ (Kroll 1959, s. 556), s čímž souhlasí i Brooková (2003, s. 19), jež konstatuje, že hlavní nespokojenost pramenila z nesouhlasu s uspořádáním společnosti, ve které stále převládaly tradiční hodnoty a pokrytectví.

K tomu na rozdíl od předešlých autorů začali využívat postavu tzv. antihrdiny, frustrovaného jednotlivce, který bojuje s okolním světem a nesouhlasí s ním, přesto se v něm ale snaží uspět (Holá a Ondryášová 1997, s. 14).

2.1 SPISOVATELÉ

Jak již bylo zmíněno výše, není snadné přesně vymezit spisovatele, kteří by spadali mezi rozhněvané mladé muže, ani autoři jednotlivých publikací se neshodují.

Hilský (1991, s. 7) například samotný vznik rozhněvanců přisuzuje autorům, mezi které patří John Wain, Kingsley Amis, John Braine, Iris Murdochová a William Golding, kromě toho sem ale řadí i básníka Philipa Larkina a dramatika Johna Osborna.

Head (2002, s. 50) upozorňuje na fakt, že jména autorů rozhněvaných mladých mužů se často objevovala i ve spojitosti s hnutím (The Movement). Mezi zástupce hnutí podle jeho slov patří nejen básníci Donald Davie a Thom Gunn, ale i novelisté Amis, Murdochová a Wain. Amise ovšem zároveň s Osbornem, Brainem a Alanem Sillitoem zařazuje i mezi představitele rozhněvaných mladých mužů.

Pro tuto kapitolu bude ovšem stěžejní publikace od Stříbrného, který za hlavní představitele rozhněvanců považuje Johna Osborna, Johna Waina, Johna Brainea a Amise (Stříbrný 1987, s. 732).

Obecně je tedy nutno podotknout, že i přes to, že byla tendence tyto autory spojovat do jedné skupiny, nelze ji považovat za skupinu ve smyslu vzájemného přátelství a inspirace. S výjimkou Amise, Waina a Larkina, kteří se znali, necítil žádný z těchto autorů úctu k ostatním. Právě naopak, spisovatelé se dokonce navzájem napadali v rámci různých textů, čímž dávali jasně najevo nesouhlas se zařazením do společného hnutí (Langrová 2011, s. 10).

2.1.1 John Osborne

Prvním zmiňovaným zástupcem skupiny, a především jedním z průkopníků, je nepochybně dramatik John Osborne, který díky svému řečnickému umění, jež brilantně využil ve své hře *Ohlédni se v hněvu*, pozvedl poválečné britské divadlo na celosvětovou úroveň a zajistil si tak jisté místo v anglické literatuře (Billington 2014).

Uvedením jeho nepochybně nejznámější hry *Ohlédni se v hněvu* veřejnosti se rázem naprosto změnila celková atmosféra anglického dramatu, které do této doby stagnovalo, což vyvolalo významnou vlnu tvorby dalších autorů především v oblasti britského divadla (Barnard 1997, s. 207).

Když byla Osbornova hra poprvé uvedena v divadle, strhla se vlna kritiky. Jeden z posuzovatelů ovšem viděl v díle potenciál a zkritizoval krátkozrakost ostatních v recenzi zveřejněné v novinách *The Observer*, kde dílo popsal jako “the best young play of its decade” (Quinn 2016). Následovaly recenze, mezi kterými bylo i pár dalších pozitivních reakcí, ale podstatným faktem je, že tato hra začala být považována za významný literární počin. Kritici nazývali jejího hlavního hrdinu mluvčím poválečné generace mladých, který se nebojí ukázat světu, co si lidé ve věku 20 – 30 let opravdu myslí. John Barber v deníku *Daily Express* vyjádřil svůj názor v recenzi začínající slovy:

„A first play by an exciting new English writer – 27-year-old John Osborne (...). It is intense, angry, feverish, undisciplined. It is even crazy. But it is young, young, young“ (Lacey 2002).

Hra byla zařazena do tzv. „*kuchyňského realismu*“, protože popisovala životy nižších nebo dělnických tříd a přibližovala typický obraz této sociální vrstvy (Barnard 1997, s. 206). Byla nejvíce blízká lidem mladším 30 let, kteří se narodili v podobné době jako Osborne, což znamená, že nezažili válku jako dospělí, a kteří soucítili s jeho nesouhlasem situace ve společnosti (Štefanová 2017, s. 15).

Osborne uvedl svého hlavního hrdinu hry Jimmy Portera jako typického představitele nižší třídy, který nedokáže nalézt uplatnění na odpovídající úrovni i přesto, že měl díky udělenému stipendiu možnost vystudovat, a tudíž je nucen spokojit se s nízkým platem i podřadným sociálním postavením, kvůli čemuž se cítí nejen ponížene, ale především naštvane. Svůj vztek si vybíjí na všem, co připomíná vyšší třídu: odmítá jakékoli spojení s kostelem, rozčilují ho nedělní noviny, nejvíce se ovšem zaměřuje na jeho vlastní ženu, jejíž rodina je součástí střední třídy (Kroll 1961).

Obecně můžeme tedy Jimmyho Portera popsat jako bezmocného jedince ve společnosti, který odráží pocity mnoha mladých lidí v poválečné Británii, čímž si také získal divácký obdiv. Jak komentuje Stříbrný (1987, s. 667), hrdina sice sám nijak svůj nesouhlas neřeší, i přesto ale dokázal roznítit v divácích „touhu a vůli samostatné domýšlet problémy, které nadhodil“.

2.1.2 John Wain

John Wain byl jedním z prvotních zástupců nové vlny, která svými děly přispěla k literatuře poválečné Británie. Jeho prvotina, román *Pospíchej dolů* (*Hurry on Down*) vydaná roku 1953, tedy ještě dříve než samotný Šťastný Jim, byla jednou z prací, která vyvolala pozornost zaměřenou nikoli na experiment po technické stránce díla, jež převládal v meziválečném období, nýbrž na nové uspořádání světa. Tento způsob psaní se začal nazývat „*contemporary*“ nebo také „*common-sense*“ (Rabinovitz 1967).

Na rozdíl od práce Johna Osborna, u kterého můžeme jasně identifikovat vztek, který sdílí se svým hlavním hrdinou, u Johna Waina to jednoznačně konstatovat nemůžeme. Už jen proto, že sám Wain zařazení svého jména mezi rozhněvané mladé muže zcela odmítal (Peschmann 1960, s. 13). Dílo *Pospíchej dolů* (*Hurry on Down*) bylo jeho prvním dílem, především to ale bylo dílo, které ho proslavilo a díky kterému začal být řazen mezi rozhněvance. V tomto díle můžeme lze najít mezi autorem a hlavním

hrdinou Charlesem Lumleyem autobiografické prvky ve způsobu výchovy, ale také v zařazení do nižší vrstvy společnosti s univerzitním vzděláním. To by se mohlo zdát na první pohled vše, ale Wain, jak sám přiznává, reflektuje v této postavě své názory.

„(...) when I wrote *Hurry on Down* the main problem which had presented itself in my own existence was the young man's problem of how to adapt himself to life“ (Allsop 1964, s. 68).

Wainův hrdina Charles Lumley odmítá své předem dané sociální postavení a i přes své univerzitní vzdělání raději volí horší pozice, ve kterých ale nebude muset šdit ostatní a přetvařovat se. Tímto způsobem vystřídá celkem devět zaměstnání, která zahrnují práce pro nižší třídu, jako je například čistič oken nebo šofér, ale dostanou ho dokonce i do sféry nezákonné, kde si zkusí například práci pašeráka drog. Nakonec si ale uvědomí, že jeho vlastní hodnoty a cíle jsou podstatnější než zařazení do určité sféry společnosti. Román tedy můžeme charakterizovat tak, že líčí postavu člověka, který se za každou cenu snaží vzdorovat jakémukoli zařazení do určité vrstvy společnosti, ale nakonec se podvolí systému.

Celkový dojem ovšem na rozdíl od Osborna nepůsobí tolik rozhněvaně, sám Wain totiž o své hlavní postavě tvrdí, že je „‘impatient’ with ‘class-distinctions’ but only in the manner of a ‘typical young person’“ (Head 2002, s. 52).

Jeho další dílo *Syn by ubil otce* (*Strike the Father Dead*) již není zaměřeno na třídní rozdíly, nýbrž na generační vzpouru, která je představena na postavě syna, který se rozhodne neuposlechnout otce a uteče před 2. světovou válkou. Později se s otcem setkává v nemocnici po havárii, kde dojde k usmíření obou mužů, kdy otec pochopí pravé záliby svého syna a přestane ho soudit za svá rozhodnutí. Tím se Wain snaží mimo jiné poukázat na život v poválečné Anglii, což se mu zdárně podařilo. Podobným způsobem pokračoval i ve své další tvorbě, ta už ale nepřispívá ničím podstatným ve spojitosti s tématem pobouření společnosti (Stříbrný 1987, s. 734-735).

Obecně lze konstatovat, že jeho nejvýznamnější kniha, co se týče tématu spojeného s rozhněvanci – *Pospíchej dolů*, není tolik známá jako další díla vydaná v tomto období, podstatná je ovšem především v tom, že započala vlnu autorů, kteří odmítají zastaralý styl psaní plný experimentu a snaží se poukázat na sociální rozdíly v tehdejší Anglii.

2.1.3 John Braine

Posledním jmenovaným zástupcem skupiny je John Braine, který se i přes absenci vysokoškolského vzdělání dokázal přidat k dalším autorům tvořícím ve stejném období a tvořit tak společně kritiku tehdejších poměrů.

Řešil otázku dělnické třídy, do které on i jeho hrdina patřili, a tudíž spolu sdílí svůj postoj ke společnosti, který prostřednictvím své hlavní postavy reflektuje do světa. Podobně jako další autoři odsuzuje snobství a pokrytectví lidí z vyšší společnosti.

Tyto názory reflektuje v díle *Místo nahoře (Room at the Top)*, ve kterém vytváří hlavního hrdinu Joea Lamptona, který touží po životě na vysoké úrovni, což podle něj zahrnuje především peníze a majetek. Přestěhuje se do města zbohatlíků nazvaného Warley, kde se setkává s naprosto rozdílnými sociálními poměry oproti těm, na které byl zvyklý žít dříve. „Cyprus Avenue became at that instant a symbol of Warley – it was as if all my life I'd been eating sawdust and thinking it was bread“ (Braine 1957, s. 10). Zde je reflektována jeho „rozhněvanost“ způsobena předem danými poměry jeho dosavadního života, a pozicí, která je dána jeho původem z dělnické třídy. Je si vědom toho, že jedinec z dělnické třídy nikdy nemůže dosáhnout takového majetku, jaký mají jeho sousedé pocházející z vyšší sféry a závidí jim, což i sám přiznává: „For a moment I hated him. I saw myself, compared with him, (...), and I tasted the sourness of envy“ (Braine 1957, s. 31).

Zároveň pochopí, že si musí najít dívku z této vyšší společnosti. K tomu mu dopomůže bohatá dívka Susan, která Joea ohromí především tím, že má bohatého otce, čímž zároveň začíná hon za jeho vysněným „*room at the top*“, tedy za vysněnou pozicí ve vysoké společnosti. Tento román může být tudíž spojován s dílem *Červený a černý (Scarlet and Black)* z 19. století od Stendhala, který se v jeho knize zabýval podobným tématem. V obou románech je vylíčena společnost, kde je vyšší společnost narušena outsidersy pokoušejícími se zajistit si pozici, která pro ně dříve byla nedostupná (Fjågesund 2008, s. 248).

Na rozdíl od předchozího autora Johna Waina, který vytvořil postavu Charlese, jež jakýkoli majetek odmítá, Braine vytváří pro svého hrdinu přesně opačný cíl, kterým jsou právě peníze a majetek. Svému dílu přidává navíc na hodnotě tím, že příběh vypráví až po deseti letech, čímž odhaluje Lamptonovy pocity vlastního provinění a lítosti svých dřívějších činů.

Braine o 5 let později napsal pokračování nazvané *Život nahoře* (*Life at the Top*), které znovu líčí hlavního hrdinu Lamptona. Stříbrný (1987, s. 736) ovšem konstatuje, že jeho kritika oproti předchozímu dílu značně slábne, i proto je nejspíš ve spojitosti s Brainem zdůrazňována pouze jeho první próza.

3 KINGSLEY AMIS

Amis je posledním příkladem spisovatelů řadících se mezi rozhněvané mladé muže. Tomuto autorovi je věnováno více prostoru, neboť je autorem klíčového díla práce, a tudíž je na rozdíl od předešlých spisovatelů členěn samostatně.

Patří mezi spisovatele, kteří působili ve 2. polovině 20. století, a díky své celoživotní práci je nedílnou součástí literatury minulého století, neboť se stal „the most prominent literary figure among political, cultural and social polemicists, for elite and popular audiences alike“ (Leader 2006).

Narodil se 16. 4. 1922 v Londýně do rodiny nižší střední třídy, jeho otcem byl William Robert Amis, který pracoval jako úředník, dle Kingsleyho slov byl ovšem zároveň panovačný pedant, který měl přehnanou potřebu spravovat rodinné finance, kterých nikdy neměl dost (James 2018, s. 568). Kingsley později napsal, že jeho otec chtěl, aby vykonával stejnou práci, jen s lepšími finančními podmínkami a výhodnějším zázemím, jelikož sám nikdy nedosáhl finanční stability, kterou by si přál. Jeho syn sám uvedl: „I suppose they were frightened of toppling into the working class“ (Leader 2006).

Své prvotní vzdělání absolvoval v Londýně, následně navštěvoval Norbury College, kde začal vytvářet své první texty. Poté byl chvíli ve Wiltshire na Marlborough College a později se vypracoval až na Oxford, kde získal stipendium. Roku 1942 musel školu opustit a přidat se k britské armádě, kde zůstal až do konce války. Po jejím ukončení se na Oxford vrátil a studia úspěšně dokončil.

Co se týče jeho osobního života, se svou první manželkou Hillary se seznámil roku 1946 a o 2 roky později se vzali, přičemž hned půl roku nato se jim narodil první syn Philip Nicol William Amis. O rok později se narodil i jejich druhý syn Martin Louis Amis. Kromě toho se na Oxfordu roku 1941 seznámil s Philipem Larkinem, který se stal jeho celoživotním přítelem a společně sdíleli svůj postoj k tehdejší literatuře, konkrétně se snažili o jednoznačnost a jednoduchost (James 2018, s. 566). Kromě jejich shodného původu spolu měli i stejný názor na hudbu, konkrétně měli blízko k jazzu. Po absolvování univerzity jejich vztah existoval primárně ve formě dopisů, i přesto to ale byl intenzivní, často kritický, ale především pevný přátelský vztah.

Roku 1949 byl přijat na pozici lektora anglického jazyka na univerzitě ve Walesu, která pro něj sice nebyla ideální volbou, přesto tam ale nakonec vydržel celých 12 let.

„After I left Oxford I tried to become a university lecturer but there were no jobs. I came second for a British Council post in Prague, but that was about it. So there was no question of choosing to go to Swansea. Swansea chose me“ (McDermott 1989, s. 15).

Jejich třetí a poslední potomek, dcera Sally, se narodila v lednu 1954, tudíž ve stejnou dobu, jako byl vydán Amisův největší literární počín Šťastný Jim. Po odchodu z univerzity ve Walesu roku 1961 ještě 2 roky učil na univerzitě v Cambridgi. Tamější pracovní zatížení sice považoval za příjemné, nýbrž ale zároveň vysilující, neboť ho ochuzovalo o energii, kterou chtěl vynakládat na psaní, proto dal výpověď, a rozhodl se své úsilí věnovat psaní na plný úvazek. Tyto plány ovšem nebyly naplněny kvůli jeho začínajícímu vztahu s Elizabeth Jane Howardovou, se kterou se zanedlouho přestěhoval do Londýna a roku 1965 se s ní i oženil (Jacobs 1995). Ta ho ovšem o několik let později opouští kvůli jeho neschopnosti přestat s alkoholem (Leader 2000). V důsledku rozchodu s Elizabeth se přestěhoval ke své bývalé manželce a jejímu manželovi, o čemž sám říká: „It seems a bit like an Iris Murdoch novel... but we're all very old now“ (Appleyard 1991, s. 4). Navzdory této netypické situaci společně žijí až do roku 1995, kdy Amis umírá.

Kingsley Amis je spisovatel, kterého není snadné správně definovat. Byl nejen významný novelista, ale také byl velmi působivý jako člověk, což zároveň částečně reflektoval do své práce. Lidé ho popisují jako nejvtipnější osobu, kterou kdy poznali, což dokazují i slova Leadera (2006), která Amise popisují jako „*full of fun*“ a „*easy to get on with*“. Podobně na něj vzpomíná i Keeley, který ho líčí jako zábavného a laskavého člověka, který je nejvíce znám pro svůj humor, a to nejen v životě, ale i co se týče jeho stylu psaní.

„The man was his own party game. Inevitably the centre of attention- whether he wanted to be or not- and almost always entertaining“ (Keeley 1991, s. 27).

Keeley zároveň konstatuje, že Amis nikdy nebyl nepříjemný nebo hrubý, přirozeně měl vlídnou povahu, na druhou stranu byl ale velmi lehce vznětlivý, což potvrzuje i jeho první manželka Hilary, která ho popisuje jako člověka stěžujícího si i na věci, nad kterými by se normální člověk ani nepozastavil. „If doors got stuck, or he was held up by some elderly person getting off a bus, or the wind blew his hair all over the place, he would snarl and grimace in the most irritating fashion“ (Brown 2015).

Co se týče jeho zařazení coby spisovatele, není možné ho považovat za zástupce pouze jedné určité skupiny. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, nejčastěji bývá zařazován ke skupině nazvané rozhněvaní mladí muži, která se utvořila v 50. letech. Své zařazení ovšem neuznával, považoval se totiž za individualistu. Samotný fakt, že tato

skupina vznikla, přisuzuje Amis shodě náhod, které postavily do jedné pozice několik autorů, kteří sdíleli společný původ z nižší společnosti a začali tvořit až několik let po válce. Tím vzniklo jejich společné pojmenování, a to i přesto, že sami spisovatelé jej striktně odmítali. Phelps (1991, s. 68) navíc dodává, že toto označení nebylo pro Amise adekvátní, jelikož vytvořené postavy v jeho knihách se nechovaly vyloženě rozhněvaně, vyjadřovaly spíše jistý nesouhlas nebo nespokojenost se stávajícím stavem.

Phelps (1991, s. 69) navíc zastával poněkud rozdílný názor týkající se jeho zařazení mezi některou z existujících skupin, jelikož Amise řadil spíše k tzv. hnutí (o kterém je zmínka ve druhé kapitole rozhněvaní mladí muži), jež vyzdvihovalo především emoce a zkušenost, kromě toho také odmítalo texty některých předchozích spisovatelů, o které dle Amisových slov již neměl nikdo zájem. Konstatoval, že „nobody wants any more poems on the grander themes, for a few years“ (Phelps 1991, s. 69). Jeden z Amisových dopisů adresovaný jinému spisovateli obsahuje zmínku o deníku *The Spectator*, ve kterém se objevil text o hnutí a jeho představitelích. Amis ovšem v samotnou existenci hnutí nevěřil, proto nejspíš neprojevil žádný zájem. „I think the people mentioned are a movement at all, just a lot of writers, and movements are a bad thing these days anyway“ (Leader 2000).

3.1 Dílo

Jeho celoživotní práce je nepochybně obdivuhodná, jeho rukou totiž vzniklo 25 novel, 7 sbírek poezie, 11 knih literatury faktu, 17 svazků, několik krátkých povídek, 9 televizních a rozhlasových her, přes 1300 textů z oblasti žurnalismu a téměř 2000 dopisů (Leader 2006). Byl tudíž všestranným spisovatelem, populárním se ovšem stal především díky svým prózám, které mají tendenci převyšovat jeho úspěchy v poezii. Mezi jeho nejsilnější atributy, co se jeho textů týče, patří mimo jiné humor, nadhled a slovní obratnost, čímž dává svým textům svěží formu v podobě nepředvídatelných postav a komických scén. Využití jazyka v jeho pracích mělo zpočátku největší význam především z literárně-historického hlediska, neboť právě díky svému jazyku získal obdiv coby spisovatel. Ten byl charakterizován především přímým jednáním a realismem viditelným v rámci celého jeho díla, jelikož Amis odsuzoval jakoukoli experimentaci v próze, díky čemuž může být řazen mezi postmodernisty (Langrová 2011, s. 39). Kromě toho byly dle Lodge (Macleod 1991, s. 105) Amisovy první publikace základním kamenem pro objevení nových možností anglické fikce, které později výrazně ovlivnily

generaci, do níž patří i samotný Lodge. Díky tomu věří, že Amis patří mezi nejzajímavější autory 20. století, jež výrazně obohatil soudobou literaturu.

Jako představitel nižší třídy byl silným odpůrcem názoru, že by literatura měla být výsadou vyšší společnosti, což se následně projevuje i v jeho práci. Sám Amis o své práci konstatuje, že píše o „human relations in society, but in a reasonably straightforward style“ (Pace 1995).

Naskytá se také otázka, do jaké míry jsou Amisovy postavy autobiografické. Sám Amis konstatuje, že ačkoli do každého díla vkládá část sebe, nelze říci, že by byla tato díla měla být považována za autobiografická (Leader 2006). Je nepochybné, že postavám, které vytváří, dodává jistý nádech svého temperamentu, jak ovšem naznačuje Phelps (1991, s. 66), je nutné mít na paměti, že tyto atributy bývají často zveličovány kvůli žádoucímu efektu na čtenáře.

Roku 1947 publikuje svoji první sbírku básní, nazvanou *Bright November*. Během několika dalších let vznikly i další básnické sbírky, ani jedna ovšem nesklidila žádný významnější úspěch. Pokud vynecháme jeho nedokončenou novelu *The Legacy*, kterou psal ve 40. letech, jeho prvním vydaným románem byl *Šťastný Jim (Lucky Jim)*. Amis měl ovšem problémy dílo publikovat, neboť prošlo rukama téměř šestnácti nakladatelů, kteří měli možnost dílo vydat, ale odmítli to (Bradbury 1994, s. 320). Nakonec bylo vydáno roku 1954 a rychle se stalo velkým úspěchem, díky kterému si Amis nejen vysloužil ocenění Somerset Maugham Award za nejlepšího spisovatele mladšího třiceti pěti let s knihou vydanou v uplynulém roce, ale především si upevnil své místo coby uznávaného spisovatele (Jacobs 1995).

Krátce po něm vzniklo dílo *Ten nejasný pocit (That Uncertain Feeling)*, publikované roku 1955, které líčí postavu jménem John Lewis, zaměstnaného na pozici asistenta v knihovně, a jeho bídný život, jež žije se svou manželkou Jean. Když potkává ženu z vysoké společnosti, Elizabeth, naskytá se mu příležitost získat díky jejímu vlivnému manželovi tolik vytoužené povýšení v práci. Zde se objevuje situace, kde hlavní hrdina řeší vnitřní rozpor mezi svými touhami a závazkem, který má vůči své manželce. Toto dílo se v tomto aspektu shoduje s typickými vlastnostmi hnutí, které se vyznačuje nutností vybrat si mezi možností následovat skupinu lidí, díky které by si jedinec přilepšil ve smyslu připojení k jiné sociální vrstvě, a povinností vůči třídě společnosti, z níž pochází. (McDermott 1989, s. 83).

Další dílo, *Mně se tu líbí (I Like It Here)*, vyšlo poté, co byl Amis na základě jeho výhry ocenění Somerset Maugham Award vyslán do Portugalska za účelem rozšíření

obzorů. Tento výlet byl motivací pro napsání této knihy, která obsahuje nejvýraznější autobiografické rysy ze všech Amisových děl (McDermott 1989, s. 29). Amis tuto knihu sám kritizuje, neboť říká, že je „as by common consent [his] worst novel“ (McDermott 2006).

Vezmeme-li v potaz, že Amis do této doby představoval typického spisovatele padesátých let, je nutné poukázat na fakt, že na konci této dekády se jeho práce zřetelně mění (Bradbury 1994, s. 323). Jako inspiraci pro své další dílo využil Richardsonovo dílo *Clarissa*, které řeší otázku znásilnění. Kniha se jmenuje *Dívka jako ty (Take a Girl Like You)* a svůj příběh zde vypráví Jenny Bunn, hlavní postava, díky jejímuž příběhu dojde „ke zlomu v genderových vztazích“ (Langrová 2011, s. 36).

Následuje řada dalších publikovaných knih v 60. letech, ze kterých stojí za zmínku například díla *Tlustý Angličan (One Fat Englishman)*, *Egyptologové (The Egyptologists)* nebo *Chci to hned (I Want It Now)*. V 70. letech vyšlo dílo *Jakeův problém (Jake's Thing)*, na které bývá nahlíženo jako na volné pokračování Šťastného Jima po dvaceti pěti letech. Hlavní hrdina je postarší učitel na oxfordské univerzitě Jake Richardson, který se svou povahou příliš od Dixona neliší, na rozdíl od něj se ovšem potýká nikoli s profesními problémy, nýbrž s intimními. S tím je zde spojena i problematika genderová, neboť Jake je typickým zastáncem názoru, že ženy by měly hospodařit v domácnosti, a jako odpůrce moderních přístupů odmítá možnost, že by ženy mohly studovat na univerzitách stejně jako muži (Langrová 2011, s. 38).

Roku 1986 vydal dílo *Staří parťáci (The Old Devils)*, za které o 3 roky později získal Man Bookerovu cenu, což bylo pro mnoho lidí překvapující, neboť Amisovy práce z té doby byly často kritizovány, dokonce lze říci, že byl považován za spisovatele, který měl již své nejlepší roky za sebou. Kromě toho Amis čtenáře překvapil i jiným vyzněním celé knihy, kde nám ukázal i svou nečekaně něžnou tvář. „Another surprise from a man so frequently accused of misogyny and bitterness is just how tender this book is – and how in love with love“ (Jordison 2010).

Poté vydal ještě několik děl, například poměrně známě dílo *Obojí dělat nemůžeš (You Can't Do Both)* nebo knihu *Šťastná Anna (The Russian Girl)*, víceméně tedy tvořil až do konce svého života (Pace 1995).

4 ŠŤASTNÝ JIM

Tato část se bude zabývat stěžejním dílem této práce, což je zároveň důvod, proč je tato kapitola členěna samostatně.

Amisovo dílo Šťastný Jim je nepochybně jeho nejznámějším a nejspíš i nejzdařilejším dílem, díky kterému začal být řazen nejen k již zmíněným rozhněvaným mladým mužům a hnutí, ale také k zástupcům tzv. *Campus novel* (*univerzitní román*). Ten se vyznačuje komickým zabarvením a satirou, kterou spisovatelé využívají k upozornění na problémy vzniklé v akademickém prostředí. Počátky tohoto žánru spadají až do 19. století, obrovský rozmach ovšem zažívá především v 50. letech 20. století, kdy dochází k rozvoji tzv. „*redbrick universities*“, mezi které patří i toto dílo, díky kterým byla oslabena exkluzivita dvou nejvlivnějších univerzit v Británii, Cambridge a Oxfordu, a zároveň byla zvýšena dostupnost univerzitních institucí veřejnosti. Toto téma se pojí také se skupinou rozhněvaných mladých mužů zmíněnou ve druhé kapitole, mnozí z těchto autorů totiž také znali buď prostředí „*redbrick universities*“, neboť byli jejich absolventy, nebo byli na druhou stranu bývalí studenti Oxfordu či Cambridge, a proto také ve svých dílech naráží na toto téma, nejčastěji z hlediska nerovnosti postavení těchto provinčních univerzit v porovnání s exkluzivitou Oxfordu a Cambridge (Průšová 2018, s. 18). Je tedy očividné, že univerzitní román začal být velmi rozšířený, což dokazuje i fakt, že mezi lety 1945 a 1979 bylo v Británii vydáno téměř 200 prací tohoto žánru (Björk 1993, s. 10). Ohledně této rozvíjející se popularity Stevenson (2005, s. 403-404) zastává názor, že „social change contributed in more direct ways to campus fiction’s popularity: through the growing familiarity with university contexts (...) following the expansion in education after the war“. Někteří odborníci ovšem nepovažují za první univerzitní román publikovaný ve 20. století Šťastného Jima, nýbrž knihu *The Masters*, kterou napsal Charles Percy Snow roku 1951. Je ovšem nutno podotknout, že se tato kniha blíží více historickému románu než tomu univerzitnímu, jelikož řeší odlišné problémy, proto nelze říci, že by toto dílo bylo vzorem pro nadcházející díla tohoto žánru. První kniha, která se dala považovat za dalšího zástupce této kategorie, jež by byla ve stejném duchu jako Amisův *Šťastný Jim*, byla kniha nazvaná *Eating People Is Wrong* od spisovatele Malcolma Bradburyho z roku 1959. Tento žánr se vyvíjel i v Americe, nejdříve vzniklo dílo *The Groves of Academe*, jež napsal Mary McCarthy, a kniha *Pictures from an Institution*, která je výtvozem Randalla Jarella. Pravděpodobně nejvýznamnějším

románem tohoto žánru pocházejícím z Ameriky je dílo *Pnin* od Vladimíra Nabokova (Anténe 2015, s. 21-23).

Kromě zařazení mezi univerzitní romány je také Šťastný Jim znám pro svůj všudypřítomný humor. Jak zdůrazňuje Stovel, dle konceptu Northropa Frye vysvětleném v knize *The Anatomy of Criticism* z roku 1957 je dílo svou strukturou řazeno mezi komedie. Ta se vyznačuje snahou hlavního hrdiny ponížit své nepřátele, zatímco se sám stává obětí různých komických incidentů (Holmes 2002, s. 656).

Počátky vzniku Šťastného Jima můžeme hledat již v roce 1946, kdy navštívil svého přítele, Philipa Larkina, na univerzitě v Leicesteru, kde Larkin pracoval jako pomocný knihovník. „He took me into the Common Room there, and after about a quarter of an hour I said, ‚Christ, someone ought to do something about this lot‘“ (McDermott 1989, s. 17). Již tato návštěva přispěla k utvoření jeho nesouhlasného názoru, který se týkal akademické půdy a jejího fungování. Jeho dojem byl navíc upevněn později, když roku 1949 nastoupil na pozici lektora na univerzitě ve Walesu, kde byl ve svém domnění utvrzen. Kromě toho byl jeho inspirací nepochybně i vzdělávací zákon z roku 1944, o kterém se zmiňuji v kapitole 1.3 Vzdělávání, jehož hlavním cílem bylo zpřístupnit univerzitní vzdělání všem studentům nehledě na to, z jaké sféry společnosti pocházejí. Amis se ovšem zaměřil na stinnou stránku tohoto zákona, která spočívala v nerovném zacházení s jednotlivými absolventy pramenící z jejich odlišného původu (Womack 2005, s. 331).

V této době si s manželkou díky jejímu dědictví koupili dům, kde mohl v soukromí začít pracovat na této knize. Tím začalo vznikat dílo původně nazvané *Dixon and Christine* neboli D & C, které již roku 1950 obsahovalo cca 250 stran (Leader 2000). Kniha byla také poměrně výrazně ovlivněna názory Philipa Larkina, se kterým si Amis během často dopisoval. Po přečtení prvního konceptu kritizoval dialogy jako „not going quickly enough or not revealing enough“ (James 2018, s. 571). Těchto komentářů a doporučení nabídl Larkin Amisovi mnoho, proto lze říci, že se v tomto ohledu osvědčil jako výtečný editor, neboť mnoho jeho návrhů bylo skutečně zahrnuto.

Po mnoha úpravách se Amis rozhodl i přes svou nejistotu dílo předat nakladateli, kniha byla ovšem zamítnuta, a to celkem šestnácti vydavateli, knihu se rozhodlo vydat až roku 1954 vydavatelství Gollancz. Kromě určitých výtek týkajících se nepřirozenosti jistých částí byla kniha nejen přijata velmi kladně, ale dokonce se z ní stal velký úspěch. Nejen že ještě ten stejný rok, kdy bylo dílo uvedeno veřejnosti, vzniklo deset vydání, ale

během následujících tří let bylo vydáno dalších deset publikací (McDermott 1989, s. 19-20).

Jiný názor ovšem zastává například Karl (2001, s. 220), který postavu Dixona nevnímá jako zdařilou satiru, nýbrž jako mizernou součást laciného díla, které by spolu s dalšími pracemi vydanými v padesátých letech kvůli svým nedostatkům nemělo být řazeno mezi umění. Nedostatky románů padesátých let komentuje slovy: „Příliš omezený obsah, povrchní analýza, nezodpovědná hlavní postava, jež nemá žádný životní cíl, nehrdinské činy, absence intelektu a fraškovitá komedie – to jsou charakteristiky románových hrdinů 50. let“.

Původní koncept pojmenovaný *Dixon and Christine* měl mnoho odlišných prvků, než jak dnes známe samotné dílo *Šťastný Jim*. Jedním z nich jsou jména, jelikož jméno hlavní postavy nebylo Jim, nýbrž Julian, a jméno Christiny mělo být původně Veronica. Dalším výrazným lišícím se rysem je samotná vyhrocenost jednotlivých charakterů, která v původní verzi ještě není natolik zřetelná. Dixon se sice snaží zavděčit lektoru Welchovi, původně ovšem vylíčeném jako učitel titulu profesora, a to i přesto, že má příležitost získat práci jinde. Zjevné je to i u postavy Bertranda, který má mírnější povahu a nacházíme u něj známky lítosti a ztráty sebevědomí. Těmto změnám výrazně dopomohl Larkin, když konstatoval, že příběh potřebuje být „more like a romance, with proper dragons and witches“. Jinými slovy, bylo třeba jasně zdůraznit odlišné póly temperamentu postav (Leader 2006).

4.1 Analýza Šťastného Jima

Šťastný Jim je humoristický román, který zachycuje pocity lidí, kteří dospívají v 50. letech 20. století. Děj je vyprávěn z pohledu protagonisty, Jima Dixona, který žije v Anglii v nespecifikovaném roce. Příběh ovšem naznačuje, že u moci je Labouristická strana, proto lze děj zařadit právě do 50. let (Průšová 2018, s. 26). Vezmeme-li v potaz, že vládnou labouristé, lze usoudit, že reforma vzdělávacího zákona již proběhla.

Kromě toho není děj zasazen do prostředí nejznámějších univerzit, jako je Oxford nebo Cambridge, jak by se dalo očekávat, nýbrž do prostředí provinční britské univerzity, které je hlavním zdrojem Amisovy satiry. K tomu se vyjádřil i Škvorecký, který konstatoval: „Na rozdíl od „kamenné“ oxfordské univerzity autor přináší pohled na tzv. „univerzity z červených cihel“ (redbrick universities), které se oxfordské rovnat nemohou“ (Langrová 2011, s. 29). S názorem Škvoreckého souhlasí i Keulks, který rovněž haní provinční univerzity, které nedokážou konkurovat nejvýznamnějším

univerzitám v Británii (Hronová 2012, s. 27). Zasazení díla do prostředí menší britské univerzity mělo tedy své opodstatnění, neboť v této době docházelo k významnému rozvoji menších univerzit, které měly představovat pro mnohé nový začátek, ale místo toho sem pronikal vliv původních soukromých univerzit, Oxfordu a Cambridge, které kladly naprosto odlišné požadavky a které jsou v díle reprezentovány prostřednictvím postavy profesora Welche (Phelps 1991, s. 67). Těmito požadavky byla „příprava na společenskou a politickou, nikoliv na vědeckou kariéru“ (Škvorecký in Amis 1959, s. 287). Mimoto se v padesátých letech tyto menší univerzity staly symbolem pro vzdělávání ve velkém měřítku, neboť díky zpřístupnění vzdělávání většímu množství studentů bylo vyžadováno více míst, kde by se tato možnost dala realizovat. Tyto vysoké školy se ovšem také vyznačovaly nižším standardem dosaženého vzdělání, což svým způsobem satirizuje i Amis ve svém díle.

Ačkoli by se mohlo zdát, že dílo pracuje primárně s otázkou dělení společnosti, sám Amis to tak nejspíš původně neplánoval. „Maintaining that he had been more driven by questions of character rather than by issues of class, Kingsley declared instead that the novel’s social elements had been ‘largely invented’ by English reviewers” (Keulks 2003, s. 107-108). Jinými slovy, prvotním autorovým záměrem bylo pravděpodobně zaměření se na postavy a jejich charakteristiku, nikoli na třídní rozdíly. Přesto se mu ale podařilo vytvořit postavu, která se stala hrdinským příkladem poválečné literatury a která „expressed the mood of those who came of age in the 1950s“, jinými slovy se stala zástupcem názorů mladé generace, která se stávala součástí společnosti v poválečné době (Prušová 2018, s. 26).

Hlavním protagonistou je již zmíněný Jim Dixon, popisovaný jako „menší, plavovlasý, s kulatým obličejem a neobvykle širokými rameny, která však nebyla výrazem žádné zvláštní síly nebo obratnosti“ (Amis 1992, s.10), a zaměstnaný na pozici lektora historie, jež svou práci považuje pouze za povinnost, kterou musí i přes své znechucení trpět. Není se ale čemu divit, jelikož jak zjišťujeme, Dixonova angažovanost v tomto oboru byla zvolena čistě z praktických důvodů, a to kvůli přívětivým podmínkám požadavků, co se týče disertační práce (Langrová 2011, s. 30). Prostřednictvím Dixonova lajdáctví je nejspíš satirizována mimo jiné například kvalita výuky na provinčních univerzitách, která i v reálné Británii upadala.

Můžeme tedy podotknout, že postava Dixona není typickým „hlavním hrdinou“ v pravém slova smyslu, jelikož je svým způsobem satirizován. Místo ideální postavy postavené proti ostatním „antagonistům“ vytvořil Amis podprůměrného hrdinu, který

sice odsuzuje ostatní, sám ale neodvádí nijak znamenitou práci, neboť svou práci bere čistě jen jako nutnost a roli učitele jen jako řadové zaměstnání, tudíž se nesnaží zapadnout do akademického kruhu svých kolegů. Není ovšem divu, neboť jeho jedinou autoritou je profesor Welch, který svou roli nezastává tak, jak by měl, a místo toho představuje typického snoba, který své podřízené využívá k vlastnímu prospěchu.

V průběhu děje se nám čím dál více odkrývá Dixonův charakter, díky kterému postupně vychází najevo, že lze najít nápadné atributy propojující hlavní postavu a jejího autora Kingsleyho Amise, oba totiž pochází z nižších vrstev, absolvovali univerzitu a své uplatnění našli v učitelské sféře. Jim se navíc, stejně tak jako Amis v jeho počátcích kariéry, potýká s finančními potížemi, které jsou ještě stupňovány jeho nejistotou zaměstnání na pozici učitele (Leader 2006). Tuto domněnku potvrzují i slova samotného Amise, který, jak uvádí Fallis (1977, s. 66), v jednom z dopisů sám naznačuje, že se dílo blíží autobiografii: „Dixon is supposed to be the son of a clerk, an office worker (like myself). He is a Labour Party socialist and probably took part in student politics when younger (like myself)“. Je tedy očividné, že by Dixon vzhledem ke své životní situaci neměl dostatečné finanční prostředky na zaplacení svých studií, proto lze usuzovat, že stejně jako Amis mohl využít stipendijního příspěvku od státu.

James (2018, s. 576) navíc podotýká, že podobnost autora a hlavního hrdiny není jediná spojitost, která by se dala v díle najít. Kromě použití prostředí univerzity, na které pobýval Larkin, využil Amis i další aspekty z života Philipa Larkina. Jedním z nich je postava Dixonovy přítelkyně Margarety, která se charakterově až nápadně blíží Larkinově milence a dlouholeté přítelkyni Monice Jonesové. Dalším je samotné příjmení hlavní postavy, jež je odvozeno od Larkinovy adresy bydliště, Dixon Drive. I samotný charakter postavy hlavního hrdiny měl být původně inspirován Philipem Larkinem. Zároveň ale právě Larkinovi vděčí čtenáři za stávající podobu Jima Dixona, neboť to byl právě on, kdo Amisovi poradil, aby do Dixonovy postavy vložil více sám ze sebe, čímž možná právě tak vznikla například silná potřeba boje proti autoritě nebo jeho záliba v mistrných grimasách (Gessen 2012).

Není pochyb, že jedním z hlavních rysů tohoto díla jsou právě rozdíly v rámci sociálního rozvrstvení společnosti. Dixon je vyličen jako podřadný učitel pocházející z nižší třídy snažící se i přes svou nechuť k práci udržet si místo učitele historie na univerzitě, jelikož si velmi dobře uvědomuje společenskou propast mezi ním a jeho kolegy, a proto je silně ovlivněn strachem o svou práci a také podřadnějším postavením vůči jeho spolupracovníkům. Toto zařazení Dixona do nižší třídy v rámci univerzity

poukazuje na reálný problém doby 50. let, kdy již fungoval vzdělávací zákon z roku 1944 (zmíněný v kapitole 1.3 Vzdělávání), jenž umožňoval dosažení univerzitního vzdělání pro všechny bez sociálních rozdílů. V díle se tak mimo jiné upozorňuje na problém pramenící z tohoto zákona, který se týká nespravedlivého postavení absolventů univerzit z nižších sfér.

Od samotného začátku se Dixon potýká s averzí vůči profesoru Welchovi, jeho nadřízenému, jenž je vylíčen jako „vysoký a hubený, s mdlými prošedivělými vlasy“ (Amis 1992, s. 10), a představuje starší generaci zastávající tradiční hodnoty, které ale mladé lidi včetně Dixona již nezajímají. Tato tradičně zaměřena část společnosti, jež se často povyšuje nad nižšími třídami společnosti, v originále nazývaná také tzv. establishment, je v tomto případě vyobrazena právě profesorem Welchem, a proto je také častým terčem kritiky v dílech nejen Amisových, ale i ostatních rozněvaných mladých mužů.

Na druhou stranu se ale jako jeho podřízený zároveň snaží o jeho přízeň. Ta ovšem vychází z již zmíněného pocitu povinnosti, což je nám odhalováno prostřednictvím Dixonových myšlenek, které Welche spíše zesměšňují a kritizují. Kromě jeho špatných řídičských dovedností zpochybňuje například jeho postavení coby ředitele ústavu.

„Bylo nepochopitelné, jak se mohl takový člověk stát třeba i jen na zdejší škole profesorem historie. Na základě publikovaných prací? Ne. Pro své zvláštní pedagogické schopnosti? Ne proloženě. Tak proč?“ (Amis 1992, s. 11)

Patrná je také vada Welchových jazykových dovedností, která je kromě kritiky v rámci Dixonových nelichotivých myšlenek očividná i při jeho samotném vyjadřování, jelikož má častou tendenci nedokončovat věty: „Pomohlo by jí to přestat myslet ty... na ty...“ (Amis 1992, s. 11). Tyto Welchovy atributy ovšem pouze doplňují skutečný důvod k Dixonově nenávisti, hlavní příčinou je totiž odpor vůči snobům a intelektuálům, kteří nezastávají role, jež se rozhodli převzít, „anyone, that is, who places more value on appearance than substance“ (Keulks 2003, s. 111). Dixon si nemůže dovolit svůj názor vyjádřit přímo, tomu ale přesto nezabrání stavět se proti Welchově nadvládě po svém, někdy svůj nesouhlas vyjadřuje soukromě, například když dělá grimasy za Welchovými zády, jindy svůj protest dává najevo veřejně, a to například když se má zúčastnit jedné z Welchových akcí, ale místo toho uteče do hospody, kde se opije, a druhý den se probouzí ve Welchově domě s ložním prádlem propáleným od cigarety. Neodvází se ovšem omluvit manželům Welchovým z důvodu strachu o svou práci. Tento incident by

mohl symbolizovat následky, kterým musí Dixon čelit vzhledem ke svému rozhodnutí bavit se v hospodě namísto vytváření nových kontaktů a přátel ve Welchově přítomnosti.

Celý příběh je doprovázen různorodými, často velmi kreativními grimasami tvořenými právě postavou Jima Dixona, které výtečně doplňují komické vyznění celého díla. Stovel (1978) tyto grimasy připodobňuje komickým maskám a komentuje to slovy: „they create the holiday world of comedy, just as the masquerade — (...) — does in traditional comedy“. Jeho maska tvoří pro Jima jedinou cestu, jak přežít v nepřátelském světě, kde si nemůže dovolit nahlas protestovat, a to i přesto, že se tato nepřímá a neupřímnost naprosto přičí jeho vlastnímu přesvědčení. To znamená, že by jeho grimasy mohly být nástrojem k vyjádření negativního postoje vůči chování určitých lidí v situacích, kdy si ho nemůže dovolit ventilovat jinak (Boyle a Brown 1966, s. 101).

Jak již bylo řečeno, Dixon musí vzhledem ke své nepříznivému finančnímu stavu tyto ponižující situace ignorovat a dál se snažit utužovat s Welchem přátelský vztah. Své finanční potíže nezmiňuje explicitně, je to ovšem očividné v mnoha situacích během celého děje. Ačkoli totiž rád nachází útěchu v cigaretách a alkoholu, často si těchto zálib nemůže dopřávat tolik, kolik by si přál, proto využívá každé příležitosti, jak ušetřit. V restauraci mu proto není trapné požádat o vrácení drobných, které číšník považoval za dýško, a u cigaret si musí určovat limity, které ovšem vzhledem k častému stresu často není schopen dodržovat, a tak není překvapením, že se stává, že musí potlačit „touhu kouřit, protože cigaretu plánovanou na pět hodin vykouřil ve tři“ (Amis 1992, s. 34).

Můžeme se ovšem Dixonovi divit, že profesorem opovrhuje, když ho využívá ve svůj prospěch, a navíc ho ponižuje před ostatními? Nejdříve ho totiž pozve na svou akci se slovy: „(...) abyste přiložil ruku k dílu a s něčím nám pomohl“, ale ještě při tom samém rozhovoru ho osloví jménem Faulkner, což je ve skutečnosti jméno Dixonova předchůdce, čímž jen dokazuje přesvědčení své nadřazené funkce vůči svému kolegovi (Amis 1992, s. 17).

Nejistota práce ho sužuje v průběhu celého děje, a ještě více se stupňuje při pozdější konverzaci s Welchem, kdy se Dixon snaží navést hovor na jeho případnou budoucnost, která je vzhledem k blížícímu se konci semestru výrazně nejistá, ale profesor mu místo toho dává jen nejasné odpovědi a Dixon je tak nechán napospas osudu. Ani přesto ale nedokáže Welchovi oponovat, a proto si také uvědomuje, že mu nikdy nedokáže říct to, co má opravdu na srdci, stejně tak jako to má s Margaretou, svou nevyrovnanou přítelkyní.

Nerovné zacházení se ovšem v této knize neobjevuje pouze v rámci akademického společenství. Stejného pocitu podřadnosti se mu totiž dostává při akci ve Welchově domě, kde se setkává s Bertrendem, Welchovým synem, jenž rovněž zřetelně Dixonem opovrhne a používá stejný způsob pohrdavého chování jako jeho otec, když Dixona nazývá Dickinsonem (Amis 1992, s. 41). Jediným důvodem tohoto chování je ovšem Bertrandův původ, který mu dovoluje povyšovat se nad ostatní. Ačkoli se snaží chovat sofistikovaně, což se projevuje častým používáním francouzských frází, Dixon se jeho falešnou tváří nenechá oklamat, a tudíž se Bertrand stává jedním z hlavních terčů Dixonovy kritiky. Kromě Bertrandovy nadutosti a povýšenosti Dixon při jednom ze svých vnitřních monologů odsuzuje i jeho samotné jméno, kdy nedokáže pochopit, že i přesto, že jeho rodina není francouzského původu, dostal právě toto jméno. Tato nechut' vůči jakékoli výstřednosti by se mohla řadit k typickým rysům hnutí, jež je zmíněno ve druhé kapitole, ke kterému Amis také částečně patřil (Buzwell 2017).

I přesto svůj odpor k tomuto typu lidí se ovšem Dixonovi nevyhne představa možností, jež by mohl jako Welchův syn mít. „Proč jemu nedopřál osud rodiče, kteří by měli o tolik víc peněz než rozumu, aby ubytovali svého syna v hlavním městě? Samo pomyšlení na to mu působilo muka“ (Amis 1992, s. 164).

Nedílnou součástí díla jsou Dixonovy vztahy především se dvěma ženami, z nichž každá představuje naprosto rozdílný charakter. První z nich je již zmíněná Margaret Peelová, Dixonova přítelkyně a kolegyně, jejíž pokus o sebevraždu následně ovlivňuje nejen její chování, ale i jejich vzájemný vztah s Dixonem, jelikož dává najevo, že příčinou je právě Dixon. Tím vnáší do Dixonova života zmatek, pocit viny a odpovědnosti, jelikož se i přes pocity neštěstí nedokáže vyprostit z jejich společného vztahu plného nejistoty a zvrátů, které často nesmyslně vytváří sama Margaret. Je nám vylíčena jako nevyrovnaná, náladová žena, která Dixona pouze využívá. Její psychickou nevyrovnanost můžeme vidět například při Welchově akci, kde mezi nimi dochází k intimní chvílce. „(...) výsledek byl jednoznačný: položila mu ruce kolem krku a opětovala jeho polibky s daleko větším zanícením, než jaké kdy projevila během předešlých, celkem vlažných milostných projevů ve svém bytě. (...) Ovšemže mu nic jiného nedělalo starost než obava z odmítnutí (...)“ (Amis 1992, s. 55-56). Margaret očividně zprvu polibek opětuje, po chvíli ovšem dochází k nečekanému zvratu a Dixon je odhozen stranou a následně vyhozen z pokoje. Tento incident má navíc dohru ráno, kdy Dixona znovu nařkne z nevhodného chování, neboť mu údajně nedala žádnou záminku k takovému chování, a navíc mu znovu připomíná svou zranitelnost způsobenou pokusem o sebevraždu, čímž

v Dixonovi prohlubuje jeho pocity provinění a povinnosti starat se o ní. Stejně tak jako všechny ostatní situace je i tato krátká intimní chvílka provázena Dixonovými myšlenkami. V tomto případě z jeho vnitřních komentářů lze usuzovat, že Dixon k Margaretě nepocituje nijak silné emoce, převažuje zde prostá touha po odreagování a již zmíněný pocit povinnosti vůči její osobě. „(...) políbil ji na ústa. Ať byly důvody jakékoliv, (...), rozpuštěné vlasy, (...), půllitry místního piva, jeho přání dovést jejich vztah k nějakému rozuzlení, jeho přání vyhnout se další salvě důvěrných otázek a vyznání a jeho starost, udrží-li se v zaměstnání (...)“ (Amis 1992, s. 55).

Druhou významnou ženou v Dixonově životě je Christina Callaghanová, kterou poznává při již zmíněné akci profesora Welche jako doprovod jeho syna Bertranda a zároveň jako neteř jednoho z významných členů akademického kruhu, Gore-Urquharta. I přes prvotní náznaky upjatosti a povýšenosti, jež ale mohly zároveň být zapříčiněny společnostmi, které v tu chvíli byla součástí, se později projevují její pravé vlastnosti, inteligence a upřímnost, díky kterým Dixona tolik okouzlí. Je naprostým opakem Margarety, jelikož ačkoli patří k vyšší společenské třídě, postrádá typický model snobského chování. Právě naopak, odpor k lidské povýšenosti je jedním ze společných názorů, které s Dixonem sdílí, dokonce namísto využití konexí k výdělečnějšímu zaměstnání raději pracuje v knihkupectví. Kromě toho je to právě Christina, kdo Dixonovi se značným pobavením pomáhá zakrýt pohromu s propáleným prostěradlem. I v tomto Dixonově vztahu se řeší otázka společenského postavení, jelikož Dixon je přesvědčen, že se jí kvůli svému podřadnějšímu původu a společenskému zařazení nemůže rovnat, proto se uchyluje ke smíření zůstat s Margaretou, čímž ale ještě více propadá vlastnímu zoufalství. „Vědomí, že se takové ženy nevyskytují jinak než jako vlastnictví mužů Bertrandova typu, v něm do té míry zdomácnělo, že už je dávno přestal pociťovat jako nespravedlnost. Pro něj byl pouze široký sortiment žen typu Margarety.“ (Amis 1992, s. 39). Uplatňování třídních privilegií se tedy projevuje i mimo akademické prostředí, sám Dixon je dokonce s tímto faktem jaksi smířen, neboť se proti tomu nesnaží bojovat, je si totiž na základě obecného rozdělení společnosti vědom, že na Christinu vzhledem ke svému původu nemá nárok.

Naskytá se otázka, kde se v knize nachází vyvrcholení děje. Významnou událostí, po které následuje sled nečekaných událostí, díky kterým se Jim stane „šťastným“, je nejspíš projev přednesen samotným Dixonem. Londe (2007, s. 137) ovšem sdílí názor se Stovelem (1978), kdy oba tvrdí, že vrchol děje je ještě dříve, přesněji v situaci, kdy Bertrand přichází za Dixonem kvůli jeho setkání s Christinou předešlého dne, a svými

výhruškami se snaží uplatnit si na Christinu nárok. Fakt, že se Jim s Christinou rozhodli nevídat se, ovšem nebrání Dixonovi dobírat si Bertranda a tvrdit mu opak. Nebojí se využít svérázných a jedovatých poznámek, jimiž se jeho slovník přímo hromadí, po Bertrandově neúspěšném pokusu o úder Dixon dostává konečně odvalu ránu vrátit. A úspěšně. Hlavní zlomový okamžik ovšem nastává krátce nato, kdy poprvé dochází k tomu, že „Jim’s inner and outer speech exactly coincide“ (Londe 2007, s. 137). Jinými slovy, Dixon konečně přemáhá vlastní strach a pocit podřadnosti a nebojí se Bertrandovi říct, co si opravdu myslí.

„Blbec jeden ušatá, otlemená, slintavá, pomyslel si Dixon. ‚Blbče jeden ušatá, otlemená, slintavá,‘ řekl“ (Amis 1992, s. 192).

Tato událost jako by změnila Dixonův pohled na svět. Krátce nato potkává Gore-Urquharta, kterému se nebojí přiznat pravý důvod, proč se nechal uvolit uvést přednášku. Rozhodl se totiž, „že si nebude dělat starosti, co říká“ (Amis 1992, s. 196). Gore-Urquhartovi to ovšem očividně nevádí, dokonce mu před samotnou přednáškou sám nabídne alkohol na posílení. Skutečnost, že Dixon se již stihl „posílit“ předtím, vyloučí na povrch právě ve chvíli, kdy Dixon přichází před obecenstvo. V tu chvíli u sebe Dixon „zjistil vysoký stupeň opilosti“. Problém si uvědomuje hned od začátku, nejdříve neúmyslně imituje Welchův styl mluvení: „vsunul tu ‚ovšem‘, tam ‚jak víte‘ a ještě jinam ‚jak bychom řekli‘; nic nemohlo připomínat Welchův projev lépe“ (Amis 1992, s. 204). Kromě toho také bezděčně napodobuje samotného rektora, a hned nato dokonce mluví severským přízvukem. V důsledku toho si postupně uvědomuje, že ztrácí kontrolu: začíná ztrácet rovnováhu, cítí strašlivé horko a vytrácí se srozumitelnost jeho projevu. Nakonec se přestane snažit mluvit normálně a rozhodne se využít svůj nejspíš poslední projev k vyjádření vlastního názoru na tuto celou přednášku, kterou díky jeho sarkasmu nemůže brát nikdo vážně. Na rozdíl od většiny rozhořčených diváků ovšem získá jednoho obdivovatele, Gore-Urquharta, od kterého si vyslouží hlasitý, pronikavý smích, který prolomí ticho v sále. Poté se ale v jeho hlavě spojí „horko, alkohol, rozčilení a špatné svědomí“ a následkem toho Dixon upadne do bezvědomí.

Následující den, a zároveň poslední den příběhu, je nejen plný zvratů, ale především dořešením všech záležitostí. Nejprve je mu doručen lístek od Welche s upozorněním, že jeho zaměstnanecký poměr nebude prodloužen a že by měl své místo co nejdříve opustit, čímž se dovršuje sled událostí, které Dixona postupně dostaly až na kariérní dno. Zde ovšem vstupuje jediný fanoušek Dixonovy přednášky, Gore-Urquhart,

který v závěru knihy čtenáře překvapuje svým telefonátem ohledně nabídky práce pro Dixona. Vysvětlení podává hned vzápětí, když na Dixonův údiv odpovídá:

„Myslím, že tu práci zastanete. (...) Ne snad proto, že máte pro tuhle nebo jinou práci potřebnou kvalifikaci. Takových je spousta. Ale nemáte to, co by vás diskvalifikovalo. A to je vzácnější“ (Amis 1992, s. 214).

Jinými slovy, ve světě plném sobectví a pokrytectví je často ceněna už jen skutečnost, že se Dixon projevuje naprosto opačnými vlastnostmi. Dixon s nabídkou ihned souhlasí, práce mu totiž zároveň zajistí větší finanční jistotu.

Poté jde na schůzku s Catchpolem, kde se dozvídá o Margaretině manipulaci obou mužů a o jejím fingování pokusu sebevraždy, který byl ovšem ve skutečnosti pouhým nástrojem, jak si oba muže udržet nablízku. Díky této skutečnosti Dixon konečně pozná Margaretinu pravou tvář a může ji bez výčitek svědomí pustit z hlavy. Dosažení šťastného konce pro Dixona už má jen jeden háček, získání ženy svých snů, Christiny. Ten na sebe nenechá dlouho čekat, neboť Dixon nečekaně dostává ještě jednu šanci na záchranu, proto za ní jede na nádraží, kde zjišťuje, že jejich vztah není tak beznadějný, jak zpočátku předpokládal. Jim se tak opravdu navzdory všem předpokladům stává šťastným, díky čemuž se pak jeho příběhu říká „*a male Cinderella story*“ (Moseley 2005, s. 307).

Faktem je, že role žen není hlavním tématem knihy, přesto ale hrají důležitou roli, neboť vztah Dixona a Christiny je dalším příkladem nespravedlivého rozvrstvení na základě sociálních tříd. Kromě toho je zde vyobrazeno Dixonovo chování vůči ženám, díky čemuž jsou nám odhaleny vlastnosti, které by jinak mohly zůstat skryty.

Dixon se v průběhu celého děje více a více ukazuje jako naštvaný, neinspirativní učitel bez sebevědomí, který nesnáší své zaměstnání a je natolik líný, že dělá vše pro to, aby nemusel dělat žádnou práci navíc. Jak je tedy možné, že i přesto ve čtenáři vzbuzuje sympatie? Kromě toho, že představuje zástupce nižší společnosti, čímž získává soucit čtenářů se stejnými potížemi, jako je nedostatek financí na cigarety nebo lepší byt, se v díle objevují momenty, kdy nám Dixon, nejčastěji právě v situacích týkajících se žen, ukazuje své dobré vlastnosti, a to především svoji lidskost a férovost. Za zmínku stojí jeho nesobecké chování vůči Margaretě, kterou vzhledem k jejímu duševnímu stavu nedokáže opustit, ale také vůči Christině, kterou i přes přání s ní být nechá udělat vlastní rozhodnutí. To je očividné i v chování vůči těm, které nenávidí, konkrétně vůči Bertrandovi, kterého i přes svou nevráživost nezahanbí před Christinou. Ve skrytu duše je natolik férový, že se rozhodne neupřednostnit sám sebe před Bertrendem, kterého by mohl v Christiněných očích snadno ponížít a zároveň ji tak získat pro sebe.

Na základě výše uvedených příkladů lze konstatovat, že Amis odvedl znamenitou práci, když se mu podařilo zařadit dobové poměry do díla a zároveň zdařile zkombinovat závažné téma s komedií, je ovšem zároveň nutné zmínit i Amisovo umění prvotřídně využít jazyk. Nejen, že ne jedna scéna nenechá čtenáře vážným, ale jeho schopnost vyjádřit realitu v různých časových liniích tak, jak se zrovna odehrává v Dixonově hlavě, je bezpochyby znakem neobvyklé dovednosti. Geniálně je toto subjektivní vnímání času znázorněno téměř na konci knihy, kdy Dixon spěchá autobusem za Christinou a cestu zablokují dvě ženy, při čemž Dixon přijímá během krátkého momentu mnoho vjemů, které jsou ještě doprovázeny jeho vlastním uvažováním.

„(...) postavy dvou starších žen (...) čekaly, dokud autobus nepřestal jevit známky pohybu, pak vykročily a začaly jedna druhou opatrně postrkovat směrem k zadní plošině. Zmizely mu z očí, ale za chvíli zaslechl jejich hlasy, volající cosi nesrozumitelného na průvodčího. Veškerá činnost naprosto ustala. Minulo nejméně pět vteřin; Dixon sebou obtížně zavrtěl a otočil se, hledaje pohledem důvod nečekaného zdržení. Nemohl však objevit nic. Zhroutil se řidič na svém sedadle v náhlém záchvatu mrtvice, nebo dostal inspiraci k básni? (...)“ (Amis 1992, s. 223)

Kromě hry s časem ovšem Amis dokázal pomocí promluv postav vyjádřit nejen jejich charakter, ale i jejich aktuální rozpoložení. To je zřejmé například při Dixonově projevu na univerzitě, kdy se Amisovi skvěle podařilo nastínit Dixonův momentální psychický i fyzický stav.

Celkově je román propracován do mnoha detailů, které podtrhují hlavní téma díla, kterým je nejen pokus o vylíčení obyčejného zástupce nižší třídy, jenž se snaží přežít v nespravedlivém akademickém prostředí, jež nenávidí, ale především snaha o zesměšnění elitní části společnosti, jež má zároveň své opodstatnění v reálné době vzniku díla, kdy byla třídní privilegia ožehavým problémem ve společnosti. Román je tedy bravurně napsaným dílem, jenž se dotýká mnoha soudobých témat, která byla mnohým především v padesátých letech dobře známá, a možná i proto se stal ve své době natolik ceněným.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo především zaměřením se na literaturu 50. let s ohledem na tehdejší dobové poměry společnosti, konkrétně pak na dílo *Šťastný Jim* od Kingsleyho Amise. Vzhledem k nedostatku a často i neúplnosti informací v českých publikacích bylo nutné využít především cizojazyčné literatury, proto jsem se z důvodu zachování původního významu rozhodla citace z těchto zdrojů ponechat v původním jazyce. U citací převzatých ze samotného díla jsem ovšem využila českého překladu z roku 1992 (s výjimkou doslovu *Úspěch Šťastného Jima* od Škvoreckého převzatého z překladu z roku 1959) jednak z důvodu užití českého překladu v samotném názvu bakalářské práce, a jednak proto, že zastávám názor, že je tento překlad zdařilý, a tudíž věřím, že jeho použití bude mít větší efekt na čtenáře.

Přes počáteční radost z konce války začali lidé v 50. letech pociťovat zklamání z konzumní společnosti a z politiky státu, která Británii slibovala navrácení slávy, které se ale bohužel nedočkala. V návaznosti na tento vzrůstající problém společnosti vznikala díla autorů, která se začala řadit do literární skupiny rozhněvaných mladých mužů, kteří se v různém měřítku snažili bouřit proti tomuto systému. Ačkoli zařazení do této skupiny výrazně odmítali, můžeme u jejich tvorby nalézt mnoho společných znaků, díky kterým měl vznik této skupiny své opodstatnění. Mezi tyto nápadné znaky se řadí nejen obliba ve využití jednoduchého jazyka blízkého obyčejným lidem, ale především hlavní hrdina zastávající nižší společnost, který se stejně jako lidé v poválečné Anglii potýká s existenciálními problémy.

Za účelem vytvoření obecnější představy o tom, jak se tyto znaky projevovaly u jednotlivých autorů, jsem do své práce zařadila několik autorů řazených do skupiny „rozhněvanců“. Všichni bezpochyby se svými děly určitou měrou přispěli, bylo ovšem scestné spojit je do jedné skupiny a dávat jim společné označení, neboť se navzájem neznali, a tudíž se ani nemohli společně snažit o žádnou vzpouru, která by sahala za hranice literatury.

Hlavním cílem práce byla ovšem analýza díla nejspíš nejznámějšího autora řazeného mezi „rozhněvance“, Kingsleyho Amise, jehož život a charakter jsem se v rámci své práce pokusila stručně nastínit, a to především z důvodu pozdější komparace jeho a jeho hlavní postavy, do které částečně reflektoval mnoho aspektů z vlastního života, především pak svůj původ a vzdělání, které jsou zároveň hlavními pilíři díla.

Autor se očividně prostřednictvím Dixona snažil reflektovat problémy vzniklé v 50. letech v Anglii, proto bylo pro pochopení významu díla nezbytné znát nejen literární, ale také historický a sociální kontext. Nejdůležitější je zde nepochybně vzdělávací zákon z roku 1944, který poskytoval příležitost studentům z nižších vrstev a snažil se tak o zrovnoprávnění vzdělávání všech mladých lidí. Možná i proto je dílo zasazeno do anglické provinční univerzity, díky čemuž je nám přiblíženo prostředí, které se Amis snaží satirizovat.

Na základě Dixonových nezdarů, kterým musí na univerzitě čelit vzhledem ke svému sociálnímu původu, jsem došla k závěru, že hlavní podstata díla spočívá v mistrném vylíčení jednak ztrápeného, ale zároveň smířeného učitele historie se svým osudem postaveného v opozici vůči postavám, na nichž jsou odhalovány vlastnosti lidí z různých sociálních vrstev, především profesora Welche a jeho syna, kteří i přes nedostatek odpovídajících vlastností vypovídajících o jejich intelektuální kvalitě Dixonem zřetelně opovrhují, a Dixon se jim kvůli svému podřadnému postavení nedokáže postavit.

Celé dílo pak dostává komický nádech, neboť se přes všechny počáteční neúspěchy Jim nakonec stane „šťastným“ a získá vše, co si přál. I zde věřím, že byl konec účelný, neboť se „šťastným“ stal až poté, co se poprvé odhodlal čelit ostatním a rozhodl se vyjádřit svůj pravý názor.

Lze tedy říci, že dílo je sice především excelentně propracovaná komedie, kromě toho se v něm ale skrývá mnoho soudobých témat, která není nikdy na škodu si připomenout.

SEZNAM LITERATURY

Primární literatura

AMIS, Kingsley, 1992. *Šťastný Jim*. Praha: Svoboda.

Sekundární literatura

ALLSOP, Kenneth, 1964. *The angry decade: a survey of the cultural revolt of the nineteen-fifties*. 3. Impress. London: P. Owen.

APPLEYARD, Bryan, 1991. The Entertainer in Old Age. SALWAK, Dale, ed. *Kingsley Amis in Life and Letters* [online]. New York: Palgrave Macmillan, s. 1-5 [cit. 2021-3-10]. ISBN 978-0-312-05365-9.

BARNARD, Robert, 1997. *Stručné dějiny anglické literatury*. Praha: Brána. ISBN 80-85946-83-1.

BILLINGTON, Michael, 2014. John Osborne: a natural dissenter who changed the face of British theatre. *The Guardian* [online]. [cit. 2021-2-23]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/stage/2014/dec/24/john-osborne-a-natural-dissenter-who-changed-the-face-of-british-theatre>

BJÖRK, Eva Lambertsson, 1993. *Campus Clowns and the Canon: David Lodge's Campus Fiction* [online]. Sweden [cit. 2021-3-16]. Dostupné z: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:868106/FULLTEXT01.pdf>. An Academic Dissertation. University of Umeå, Faculty of Humanities, Department of English.

BOYLE, Ted E. a Terence BROWN, 1966. The Serious Side of Kingsley Amis's Lucky Jim. *Critique: Studies in Contemporary Fiction* [online]. 100-107 [cit. 2021-4-16]. ISSN 0011-1619.

BRADBURY, Malcolm, 1994. *The Modern British Novel* [online]. England: Penguin Books [cit. 2021-2-13]. Dostupné z: <https://archive.org/details/modernbritishnov00brad/page/n5/mode/2up>

BRAINE, John, 1957. *Room at the top* [online]. London: Eyre & Spottiswoode [cit. 2021-2-27]. Dostupné z: <https://archive.org/details/roomatop0000brai/page/n5/mode/2up>

BROOK, Susan, 2003. Engendering Rebellion: The Angry Young Man, Class and Masculinity. In: LEA, Daniel a SCHOENE, Berthold. *Posting the Male: Masculinities in Post-war and Contemporary British Literature* [online]. Amsterdam: Rodopi, s. 19-34 [cit. 2021-2-26]. ISBN 90-420-0976-4. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=ZbWYyJYSiiAC&oi=fnd&pg=PA19&#v=onepage&q=promises&f=false>

BROWN, Craig, 2015. Kingsley Amis: 45 ways of being annoying. *The Guardian* [online]. 2015 [cit. 2021-3-12]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2015/mar/06/kingsley-amis-irritation-ending-up-martin-craig-brown>

- BUZWELL, Greg, 2017. The 1950s: English literature's angry decade. *British Library* [online]. [cit. 2021-5-10]. Dostupné z: <https://www.bl.uk/20th-century-literature/articles/the-1950s-english-literatures-angry-decade>
- FALLIS, Richard, 1977. "Lucky Jim" and Academic Wishful Thinking. *Studies in the Novel* [online]. The Johns Hopkins University Press, 65-72 [cit. 2021-3-26]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/29531829?seq=1>
- FJÅGESUND, Peter, 2008. John Braine's room at the top: The Stendhal connection. *English Studies* [online]. Norway: Telemark College, 247-264 [cit. 2021-3-2]. Dostupné z: doi:10.1080/00138389908599181
- GESSEN, Keith, 2012. Amis and Larkin: Hate in a cold climate. *New Statesman* [online]. [cit. 2021-4-15]. Dostupné z: <https://www.newstatesman.com/culture/culture/2012/10/amis-and-larkin-hate-cold-climate>
- HEAD, Dominic, 2002. *The Cambridge Introduction to Modern British Fiction, 1950--2000* [online]. New York: Cambridge University Press [cit. 2021-2-26]. ISBN 978-0-511-07609-1.
- HILSKÝ, Martin, 1991. *Současný britský román*. [Praha]: H & H. ISBN 80-85467-00-3.
- HOLÁ, Jana a ONDRYÁŠOVÁ, Jindra 1997. *English & American literature*. Havlíčkův Brod: Fragment. ISBN 80-720-0155-8.
- HOLMES, Frederick M., 2002. Comedy, the Carnavalesque, and the Depiction of English Society in Hanif Kureishi's *The Buddha of Suburbia* and Kingsley Amis's *Lucky Jim*. *ESC: English Studies in Canada* [online]. Association of Canadian College and University Teachers of English [cit. 2021-3-23].
- HRONOVÁ, Marie, 2012. *The nature of the revolt of The Angry Young Men with reference to selected works of Kingsley Amis and John Osborne* [online]. Praha [cit. 2021-4-12]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Katedra anglického jazyka a literatury.
- JACOBS, Eric, 1995. *Kingsley Amis: A Biography*. London: Hodder and Stoughton.
- JACOBS, Eric, 1995. Sir Kingsley Amis obituary. *The Guardian* [online]. [cit. 2021-3-16]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/1995/oct/23/fiction.kingsleyamis>
- JAMES, Andrew, 2018. Reviewing the Lives and Works of Philip Larkin and Kingsley Amis. In: BRADFORD, Richard. *A Companion to Literary Biography* [online]. John Wiley & Sons, s. 565-579 [cit. 2021-3-5]. ISBN 9781118896433.
- JAVORČÍKOVÁ, Jana, 2008. *The Angry Young Men-The Story of a Conformist Revolt* [online]. Banská Bystrica: Matej Bel University [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: <https://www.ff.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=6784>
- JENÍČKOVÁ, Karolína, 2020. *Angry Young Men in British Drama: Analysis and Comparison of The Entertainer and The Kitchen* [online]. Pardubice [cit. 2021-2-16]. Dostupné z:

https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/75765/JenickovaK_AngryYoungMen_PK_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická.

JOHNSON, Paul, 2002. *Dějiny anglického národa*. Přeložil Jan LAMPER, přeložil Věra LAMPEROVÁ. Řevnice: Rozmluvy. ISBN 80-85336-36-7.

JORDISON, Sam, 2010. Booker club: The Old Devils. *The Guardian* [online]. [cit. 2021-3-16]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/booksblog/2010/feb/15/booker-old-devils-kingsley-amis>

JUDT, Tony, 2018. *Poválečná Evropa: její historie od roku 1945*. V českém jazyce vydání třetí, v nakladatelství Prostor druhé. Přeložil Dalibor VÝBORNÝ. Praha: Prostor. Obzor (Prostor). ISBN 978-80-7260-373-2.

KARL, Frederick Robert, 2001. *A Reader's Guide to the Contemporary English Novel*. New York: Syracuse University Press. ISBN 0-8156-0697-4.

KEELEY, Edmund, 1991. An I to I Interview about Kingsley Amis. In: SALWAK, Dale. *Kingsley Amis in Life and Letters* [online]. New York: Palgrave Macmillan, s. 24-30 [cit. 2021-3-12].

KEULKS, Gavin, 2003. *Father and Son: Kingsley Amis, Martin Amis, and the British Novel since 1950*. Wisconsin: The University of Wisconsin Press. ISBN 978-0299192105.

KROLL, Morton, 1959. The Politics of Britain's Angry Young Men. *The Western Political Quarterly* [online]. (vol. 12), 555-557 [cit. 2021-2-26]. Dostupné z: [doi:10.2307/443991](https://doi.org/10.2307/443991)

KROLL, Morton, 1961. The Politics of Britain's Angry Young Men. *Social Science* [online]. (vol. 36), 157-166 [cit. 2021-2-26]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41884871>

LACEY, Stephen, 2002. *British Realist Theatre: The New Wave in its Context 1956-1965* [online]. Taylor & Francis e-Library [cit. 2021-2-25]. ISBN 0-203-18062-3. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=GJqJAgAAQBAJ&pg=PT4&hl=cs&source=gbs_toc_r&cad=2#v=onepage&q&f=false

LANGROVÁ, Eliška, 2011. *Vzestup a pád "rozhněvaných mladých mužů"* [online]. České Budějovice [cit. 2021-2-16]. Dostupné z: https://theses.cz/id/q3b24u/DP_Eliska_Langrova.pdf. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra anglistiky.

LEADER, Zachary, 2006. *The Life of Kingsley Amis* [online]. New York: Pantheon Books [cit. 2021-3-5]. ISBN 978-0-307-49645-4.

LEADER, Zachary, ed., 2000. *The Letters of Kingsley Amis* [online]. London: Harper Press [cit. 2021-3-10]. ISBN 9780002570954.

- LONDE, Greg, 2007. Reconsidering Lucky Jim: Kingsley Amis and the Condition of England. In: MACKAY, Marina a Lyndsey STONEBRIDGE. *British Fiction After Modernism: The Novel at Mid-Century* [online]. Palgrave Macmillan, s. 131-144 [cit. 2021-4-15].
- LOWE, Rodney, 1993. *The Welfare State in Britain since 1945*. London: Macmillan. ISBN 978-0-333-44256-2.
- MACLEOD, Norman, 1991. The Language of Kingsley Amis. In: SALWAK, Dale. *Kingsley Amis in Life and Letters* [online]. New York: Palgrave Macmillan, s. 100-129 [cit. 2021-4-12]. ISBN 978-0-312-05365-9.
- MCDERMOTT, John, 1989. *Kingsley Amis: An English Moralist* [online]. The Macmillan Press [cit. 2021-3-16]. ISBN 978-0-333-44969-1.
- MCDERMOTT, John, 2006. The Old Devil with Three Faces. *The Guardian* [online]. [cit. 2021-3-16]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2006/nov/19/biography.kingsleyamis>
- MCDOWALL, David, 2006. *An illustrated history of Britain*. 21st impression. Harlow, Essex, England: Longman. ISBN 978-0-582-74914-6.
- PACE, Eric. Kingsley Amis, Novelist, Is Dead at 73; Angry Young Man Turned Moral Satirist. *The New York Times* [online]. 23.10.1995 [cit. 2021-3-10]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1995/10/23/obituaries/kingsley-amis-novelist-is-dead-at-73-angry-young-man-turned-moral-satirist.html>
- PECHAR, Jiří, 1999. *Dvacáté století v zrcadle literatury*. Praha: Filosofia. ISBN 80-7007-124-9.
- PESCHMANN, Hermann, 1960. The Nonconformists: Angry Young Men, 'Lucky Jims', and 'Outsiders'. *English: Journal of the English Association* [online]. (73), 12-16 [cit. 2021-2-26]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.1093/english/13.73.12-b](https://doi.org/10.1093/english/13.73.12-b)
- PHELPS, Gilbert, 1991. The 'Awfulness' of Kingsley Amis. In: SALWAK, Dale. *Kingsley Amis in Life and Letters* [online]. New York: Palgrave Macmillan, s. 65-75 [cit. 2021-3-12]. ISBN 978-0-312-05365-9.
- PRŮŠOVÁ, Liliana, 2018. *The Development of the Campus Novel Genre* [online]. České Budějovice [cit. 2021-3-26]. Dostupné z: https://theses.cz/id/vbdq2p/Liliana_Prov-DP-2018.pdf. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta.
- QUINN, Anthony, 2016. 1956: The World in Revolt and 1956: The Year That Changed Britain – review. *The Guardian* [online]. 13.2.2016 [cit. 2021-2-23]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2016/feb/13/1956-the-world-in-revolt-the-year-that-changed-britain-review>
- RABINOVITZ, Rubin, 1967. *Reaction against Experimentalism in the English Novel: 1950-60*. New York: Columbia University Press.

- SALWAK, Dale, 2005. The "Angry" Decade and After. In: SHAFFER, Brian W., ed. *A Companion to the British and Irish Novel 1945–2000* [online]. Oxford: Blackwell Publishing, s. 21-31 [cit. 2021-2-22]. ISBN 1-4051-1375-8.
- ŠKVORECKÝ, Josef, 1959. Úspěch Šťastného Jima. In: AMIS, Kingsley. *Šťastný Jim*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, s. 283-292.
- ŠTEFANOVÁ, Hana, 2017. *Why Were the People Angry? Angry Young Men and Beats* [online]. Olomouc [cit. 2021-2-24]. Dostupné z: https://theses.cz/id/9p0eek/DP_STEFANOVA.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta. Ústav cizích jazyků.
- STEVENSON, Randall, 2005. *The last of England?*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-019-9288-359.
- STOVEL, Bruce, 1978. Traditional Comedy and the Comic Mask in Kingsley Amis's Lucky Jim. *English Studies in Canada* [online]. Association of Canadian College and University Teachers of English, 69-80 [cit. 2021-4-15].
- STRÍBRNÝ, Zdeněk, 1987. *Dějiny anglické literatury 2*. Praha: Academia.
- WAIN, John, 2013. *Hurry On Down*. Valancourt Books.
- WASSON, Ellis, 2010. *Dějiny moderní Británie: od roku 1714 po dnešek*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3267-1.
- WEGGS, J. Robert a Robert LADRECH, 1996. *Europe Since 1945: A Concise History*. 4th edition. [New York]: St. Martin's Press. ISBN 978-0-333-65883-3.
- WILSON, Colin, 1984. Introduction. In: SALWAK, Dale. *Interviews with Britain's Angry Young Men* [online]. Borgo Press/Wildside Press, s. 5-11 [cit. 2021-2-16]. ISBN 0-89370-159-9. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=v3j3dl8CFyoC&oi=fnd&pg=PA5&dq=angry+young+men+drama&ots=ULYHw7Wcg2&sig=f8nGVRk04PB_6BZPEHM0GTPKLZk&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- WOMACK, Kenneth, 2005. Academic Satire: The Campus Novel in Context. In: SHAFFER, Brian W., ed. *A Companion to the British and Irish Novel* [online]. Blackwell Publishing, s. 326-339 [cit. 2021-4-15].
- ŽAMPACHOVÁ, Irena, 2006. *Reflections of British Society in the Campus Novel*. Brno. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/soi7t/Bakalarska_prace_24.4.2006.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta.